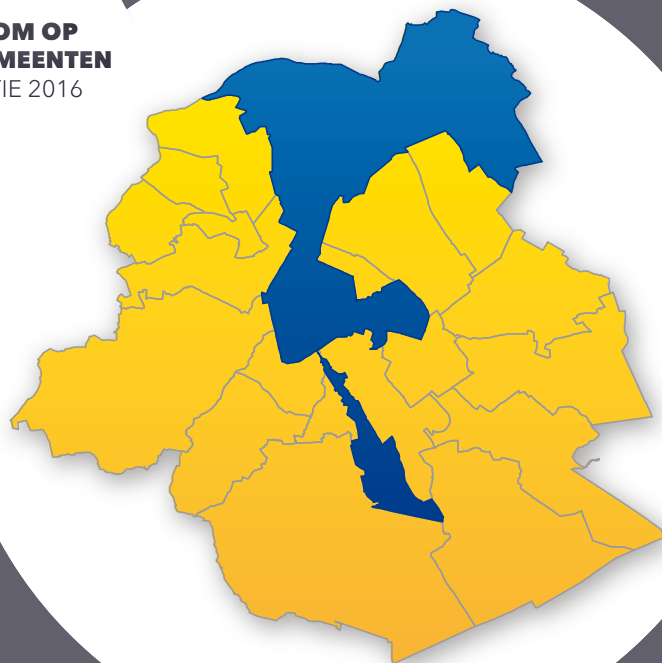

**ZOOM OP
DE GEMEENTEN**
EDITIE 2016

zoom op

STAD BRUSSEL

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN
WELZIJN BRUSSEL

OBSERVATOIRE DE
LA SANTÉ ET DU SOCIAL
DE BRUXELLES

COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

INSTITUT DE RECHERCHES
INTERDISCIPLINAIRES SUR BRUXELLES
UNIVERSITÉ SAINT-LOUIS - BRUXELLES

UNIVERSITÉ SAINT-LOUIS - BRUXELLES

Realisatie

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel
Institut de recherches interdisciplinaires sur Bruxelles -
Université Saint-Louis - Brussel (directie: Benjamin WAYENS)

Vertaling

Brussels Translation

Lay-out

Nathalie DA COSTA MAYA,
Centre de Diffusion de la Culture Sanitaire asbl

Voor meer informatie

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Roger KALENGA-MPALA
Perspective
Naamsestraat 59 – 1000 Brussel
bisa@perspective.brussels – www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad

Marion ENGLERT en Sarah LUYTEN
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Louizalaan 183 – 1050 Brussel
observat@ggc.irisnet.be – www.observatbru.be

Depotnummer

D/2016/9334/16
D/2016/6374/264

Het rapport mag gekopieerd worden mits vermelding van de bron:

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium
voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad
(Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie), 2016, Zoom
op de gemeenten: Stad Brussel.

Ce document est également disponible en français.

1. STAD BRUSSEL EN HAAR INWONERS IN ENKELE WOORDEN 4**2. BEVOLKING** 12

- 2.1. Evolutie en loop van de bevolking 12
- 2.2. Structuur van de bevolking volgens leeftijd en geslacht 13
- 2.3. Nationaliteiten 15
- 2.4. Huishoudens 16

3. JONGE KINDEREN 17

- 3.1. Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar 17
- 3.2. Kinderopvang: dekkingsgraad en toegankelijkheid 17

4. ONDERWIJS 19

- 4.1. Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar 19
- 4.2. Schoolbevolking: onderwijsniveau, plaats van scholing en onderwijsvorm 20
- 4.3. Schoolachterstand 21

5. ARBEIDSMARKT 22

- 5.1. Socio-economische positie van de bevolking 22
- 5.2. Activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad 23
- 5.3. Profiel van de niet-werkende werkzoekenden 24
- 5.4. Deeltijdse werknemers 24

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT 25

- 6.1. Binnenlandse werkgelegenheid 25
- 6.2. Ondernemingen 26
- 6.3. Evolutie 2006-2013 27

7. INKOMENS 28

- 7.1. Fiscale inkomens 28
- 7.2. Personen die leven van een minimum- of vervangingsinkomen 31
- 7.3. Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVV) 32

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN 33

- 8.1. Kernindicatoren voor de gemeentelijke financiën 33
- 8.2. Structuur van de belangrijkste gewone ontvangsten en uitgaven 33
- 8.3. Investerings 35

9. HUISVESTING 36

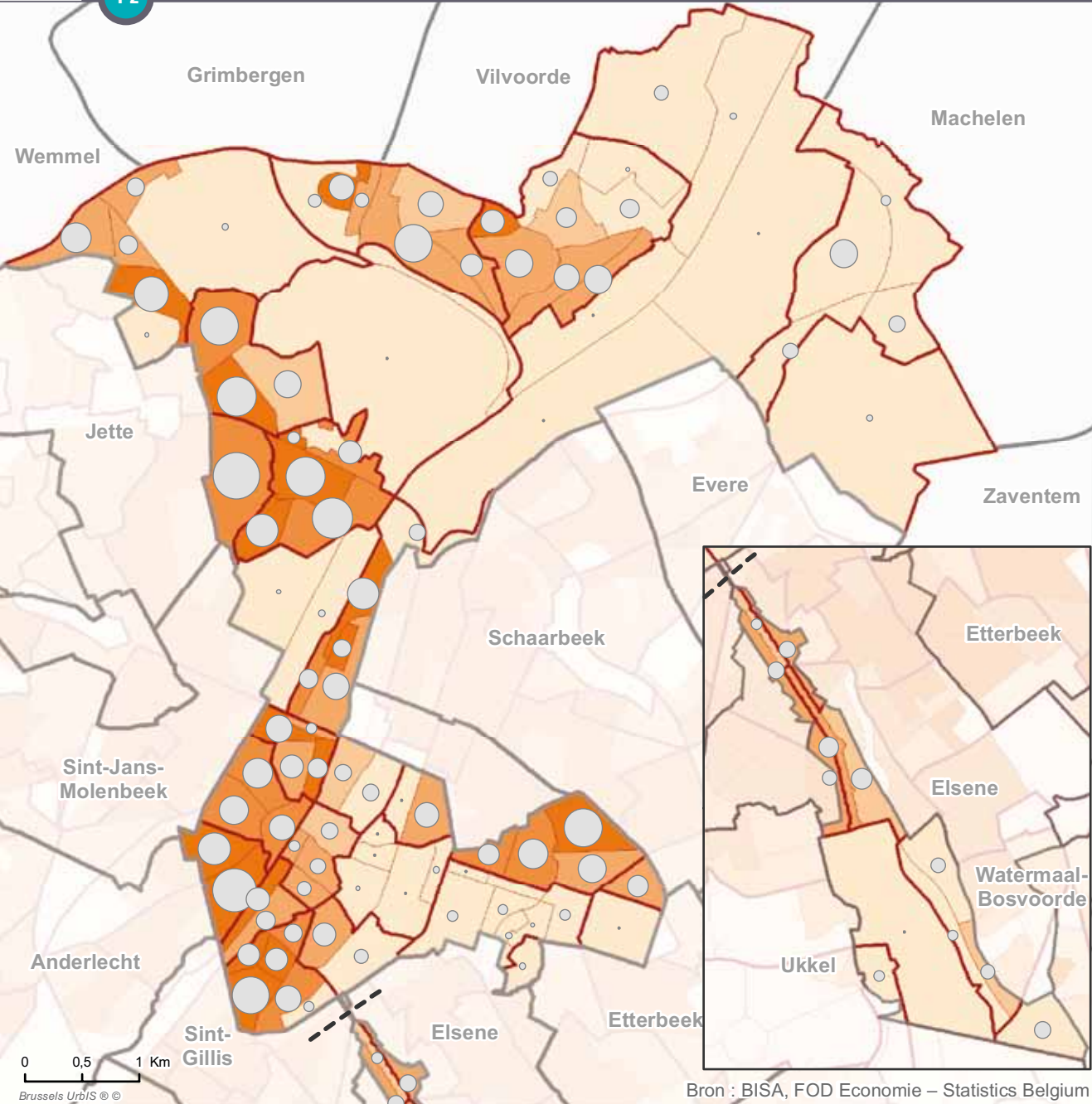
- 9.1. Kenmerken van het woningbestand 36
- 9.2. Sociale woningen 38
- 9.3. Huurprijs en vastgoedprijzen 38

10. GEZONDHEID 39

- 10.1. Gezondheid van de pasgeborenen 39
- 10.2. Algemene gezondheidstoestand 41

WOORDENLIJST 44**LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN** 48**VOOR WIE MEER WIL WETEN** 49

1-2 Bevolkingsdichtheid per statistische sector, Stad Brussel, 1 januari 2013

Bron : BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Woluwe), Europawijk, Vijvers van Elsene en Louiza-Langehaag (Elsene), Kastelein (Elsene en Sint-Gillis), Brugmann-Lepoutre (Elsene en Vorst), Heizel en Houba (Jette), Industrie-Noord en Industrie-NATO (Evere), Jubelpark (Etterbeek), Dries en Boondaal (Elsene en Watermaal-Bosvoorde) en Fort-Jaco (Ukkel).

De **bevolkingsdichtheid** van Stad Brussel bedraagt 5 383 inwoners per km², met grote variaties tussen de verschillende delen van de gemeente. De bevolkingsdichtheid is het hoogste in het westen van de Vijfhoek en in Laken. In sommige wijken is de bevolkingsdichtheid laag omdat ze industriezones (bv. Industrie-Noord en Industrie-NATO), groene ruimtes (Ter Kamerenbos, Jubelpark, Koninklijk Domein van Laken...) of kantoorwijken (bv. de Europawijk) omvatten **1-2**.

Stad Brussel omvat de Vijfhoek, terwijl de rest van de gemeente zowel in de **eerste** als de **tweede kroon** van het Gewest ligt. Als gevolg daarvan heeft ze een heterogene bebouwing wat betreft het **bouwjaar**. Een vrij groot deel van de bebouwing is oud: 38 % van de woningen in de gemeente werd gebouwd vóór 1920, een groter aandeel dan in het Gewest.

Het aandeel **sociale woningen** is in de gemeente iets groter dan in het Gewest: we tellen er iets meer dan 9 sociale woningen voor 100 huishoudens (tegenover 7 voor 100 in het Gewest).

Vijfhoek

De Vijfhoek vormt het **historisch centrum**, dit is de middeleeuwse stad (intra muros) die de grenzen van de agglomeratie vormde tot aan de industriële revolutie. Hij wordt voornamelijk afgebakend door de huidige lanen van de kleine ring die in de plaats zijn gekomen van de tweede middeleeuwse ringmuur.

Het grootste deel van de **bevolking** van de Vijfhoek woont in het westelijk deel, vanaf de wijk van de oude havenbekkens in het noorden (Begijnhof-Diksmuide en Dansaert) tot aan de Marollen in het zuiden. De bevolkingsdichtheid is er zeer hoog en meestal is de bebouwing oud. Ook het centrum van de Vijfhoek, dat overeenstemt met de middeleeuwse en barokke stad (herkenbaar aan de kronkelende straatjes en de huizen met puntgevels), is dicht bevolkt, ook al laat de concurrentie van de andere functies – meer bepaald de handels-, toeristische, administratieve, culturele en schoolfunctie – zich nadrukkelijker voelen. Het oostelijk deel van de Vijfhoek, gekenmerkt door de indrukwekkende 18de- en 19de eeuwse neoklassieke gebouwen (bv. rond het Warandepark), is beduidend minder dichtbevolkt; hier liggen immers heel wat kantoren, administratieve zetels en zetels van nationale besluitvormingsorganen alsook meerdere musea. Alleen de wijk Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw behield gedeeltelijk haar residentieel karakter.

De Vijfhoek wordt van noord tot zuid doorkruist door de Lemonnier-, Anspach-, Adolphe Max- en Emile Jacqmainlaan, deze lanen getuigen van de wederopbouwcampagnes die tijdens de tweede helft van de 19de eeuw gepaard gingen met de overweldig van de Zenne. Iets meer naar het oosten wordt de Vijfhoek ook getekend door de Noord-Zuidverbinding die in 1952 werd ingehuldigd, bovengronds van het Zuidstation tot Kapellekerk en ondergronds tot aan de Kruidtuin. Om deze verbinding aan te leggen werden enkele zeer dichtbevolkte wijken gesloopt; bovengronds wordt deze verbinding gekenmerkt door heel wat belangrijke modernistische constructies (Koninklijke Bibliotheek van België, Keizerinlaan en Keizerslaan, het Rijksadministratief Centrum) die werkelijk een breuk vormen tussen de boven- en de benedenstad.

Sinds 1994 werd een groot deel van de openbare ruimte in het centrum opnieuw aangelegd door middel van **wijkcontracten** die, wat betreft Stad Brussel, veelvuldig zijn uitgevoerd in de Vijfhoek. Bovendien werden in het kader van het "Plan 1000 Woningen" heel wat sociale **woningen** gebouwd, onder andere in het centrum van de stad. De **renovatie** van de omgeving van het Rijksadministratief Centrum vordert echter maar langzaam. Terwijl enkel de Financiëntoren snel werd gerenoveerd, zijn de andere renovatiewerken nog steeds gedeeltelijk in uitvoering en laten andere verbouwingen op zich wachten. Voorlopig blijft er ook onzekerheid bestaan over de verbinding tussen de Kruidtuin en het Rijksadministratief Centrum.

Het **westelijk deel van de Vijfhoek** ligt midden in de Kanaalzone die het toneel is van ingrijpende veranderingen op het vlak van stadsontwikkeling. De heraanleg van de kleine ring met zijn tramlijn (51) en een promenade langs het kanaal getuigt van deze dynamiek. De renovatie van de Ninoofse Poort blijft een ingewikkeld stedenbouwkundig dossier, onder andere omdat meerdere gemeenten er rechtstreeks bij betrokken zijn. Dit project heeft betrekking op de heraanleg van de openbare ruimte met inbegrip van – meer bepaald – nieuwe wegen, tramsporen en de aanleg van een park.

In een nabije toekomst staan de Vijfhoek nog andere **veranderingen** te wachten. Terwijl de aanleg van de voetgangerszone het uitzicht van dit gebied al sterk heeft gewijzigd, vooral op het vlak van mobiliteit, is dat nog maar de eerste stap in een grootschalig renovatieplan. Met de volledige herinrichting van de Nieuwstraat, de mogelijke verbouwing van de Beurs tot een biermuseum en andere culturele projecten zoals het museum De Kat (Le Chat) op het Paleizenplein en het museum voor hedendaagse kunst in de oude Citroën-gebouwen bij IJzer lijkt het erop dat het historische hart van Brussel de komende jaren nog heel wat veranderingen te wachten staat.

Het oosten van de gemeente: de Europawijk, Squares enz.

Het oosten van de gemeente bestaat uit de **wijken** Europawijk, Squares, Leopoldpark, Tervurense Poort en Jubelpark. Dit gebied ligt aan weerskanten van de Wetstraat, tot aan het Jubelpark, en wordt begrensd door Sint-Joost-ten-Node in het noorden, Schaarbeek, Etterbeek en Sint-Lambrechts-Woluwe in het oosten en Etterbeek en Elsene in het zuiden.

De **Leopoldwijk**, een aristocratische residentieële uitbreiding van de Vijfhoek die van de jaren 1840 dateert en in grote mate werd heropgebouwd vanaf de jaren 1960, is vandaag de belangrijkste zaken- en kantoorwijk van het Gewest waar heel wat internationale instellingen en organisaties zich hebben gevestigd (administraties maar ook ambassades, ngo's en media). De Europawijk telt inderdaad een groot aantal **werknemers bij de internationale instellingen** die al dan niet rechtstreeks (meer bepaald via lobbyisme) voor die instellingen werken. Ten noorden van deze wijk heeft de **wijk Squares**, die in het begin van de 20ste eeuw werd verstedelijkt, haar residentieel karakter wel kunnen behouden.

De voltooiing van de renovatie van het trein- en metrostation Schuman in 2016 (dat op termijn een belangrijk intermodaal knooppunt van het toekomstige GEN moet worden), met daarbovenop de ingebruikname van de spoortunnel Schuman-Josaphat, zal de vlotte **toegankelijkheid** per metro van dit gebied verduurzamen. Er wordt ook voorzien in de volledige heraanleg van de Wetstraat (het stadsproject-Wet). Tevens

is er al begonnen met de geleidelijke **renovatie** en soms ook nieuwe configuratie (woningen of horeca) van de ouder wordende kantoorgebouwen, meer bepaald via een proces van afbraak en heropbouw.

Het zuiden van de gemeente: Louizalaan, het Ter Kamerenbos en de campus Solbosch

Dit deel, in het zuidoosten van de gemeente, vormt een smalle zone en bestaat meer bepaald uit de Louiza- en de Rooseveltlaan en het Ter Kamerenbos. Een deel van dit stuk splitst de gemeente Elsene in twee, het andere deel (meer naar het zuiden) grenst aan Watermaal-Bosvoorde en Ukkel.

Hoewel er langs de Louizalaan veel administratieve en handelsgebouwen zijn, is de residentiële **functie** er altijd aanwezig gebleven (ondanks de geleidelijke vervanging van de herenhuizen door modernere constructies). Het noordoostelijk deel van het Ter Kamerenbos wordt dan weer sinds lang gekenmerkt door prestigieuze woningen en de aanwezigheid van vele ambassades of diplomatieke residenties. Hier ligt ook de campus Solbosch van de Université libre de Bruxelles, gelegen op het grondgebied van Stad Brussel, op de site waar destijds de wereldtentoonstelling plaatsvond.

Het **Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling** voorziet in een versterking van de verbinding tussen het centrum (Grote Markt, Nieuwstraat...) en de bovenstad (Naamse Poort, Louiza...). Het is de bedoeling om opnieuw – in het bijzonder – voetgangersverkeer te creëren tussen het centrum en de bovenstad die van elkaar werden gescheiden met de aanleg van de Noord-Zuidverbinding (bovengronds geconcretiseerd door brede lanen (bv. Keizerslaan en Keizerinlaan) die voor een stedenbouwkundige breuk zorgt en grote kantoorblokken of administratieve sites. De scheiding wordt soms nog benadrukt door niveauverschillen (bv. Pacheco onderaan het Rijksadministratief Centrum). Op lange termijn voorziet het plan ook in de heraanleg van de Louizalaan met als doel er voorrang te geven aan de zachte weggebruiker.

Het **Ter Kamerenbos** is een van de grote openbare parken in het Gewest en vormt een van zijn groene longen. Het is een typisch 19de eeuwse park in Engelse stijl dat stap voor stap wordt gerenoveerd en waar maatregelen worden genomen om de impact te verminderen van de grote verkeersaders die het park doorkruisen.

Laken

In het noordwesten van de gemeente grenst Laken in het westen aan de gemeente Jette, in het noorden aan de Romeinse Steenweg en de Vlaamse gemeenten in de Rand (Wemmel en Grimbergen), in het noordoosten aan de Vuurkruisenlaan en in

het zuidoosten aan het kanaal. Laken is territoriaal verbonden met de Vijfhoek door de gronden van de Haven van Brussel en het voormalige station Thurn & Taxis op de linkeroever van het kanaal en de sociale woonwijken van de Groendreef en de Antwerpsesteenweg op de rechteroever.

Het grootste deel van de **bevolking** in Laken woont ten zuiden van het Koninklijk Domein en de Heizel waar het tentoonstellingspaleis (Brussels Expo) ligt. Het zuidoosten van Laken maakt deel uit van de **eerste kroon**, die al grotendeels verstedelijkt was bij aanvang van de 20ste eeuw. De verstedelijking van het noorden en het westen is recenter (**tweede kroon**) en dateert van na de Tweede Wereldoorlog, toen er talrijke bel-etagewoningen werden gebouwd en ook de Modelwijk werd opgetrokken, een groot geheel van sociale woningen die geïnspireerd zijn op het functionalisme. Ook het deel van Laken ten noorden van het Koninklijk Domein, rond De Wandstraat, werd verstedelijkt na de Tweede Wereldoorlog en kreeg de vorm van een gemengd weefsel van (deels sociale) individuele en collectieve woningen.

In de nabije toekomst zullen de meest ingrijpende veranderingen in Laken plaatsvinden aan de noord- en zuidgrens van de gemeente. In het zuiden zijn er de terreinen van Thurn & Taxis, waar er sprake is van een grote stedenbouwkundige uitdaging, met de bouw van nieuwe kantoren en woningen (meer bepaald in het kader van het “Plan 1000 Woningen”), de aanleg van een groot park en de renovatie van de Byrrh-gebouwen. Op de andere kanaaloevers is het belangrijkste **stadsproject** in de zone de ontwikkeling van het winkelcentrum Docks aan de Van Praetbrug (dat recent haar deuren opende). In het noorden wordt een volledige hertekening van de Heizel aangekondigd met een nieuw stadion (op het grondgebied van de Vlaamse gemeente Grimbergen) en het Neo- project dat een zeer groot winkelcentrum omvat, naast een congrescentrum, talrijke woningen, groene ruimtes en andere toeristische en vrijetijdsinfrastructuur. Tot slot zal in de marge van dit project een nieuwe tramlijn (9) tussen de Heizel en Simonis, via het ziekenhuis UZ Brussel van de VUB, de mobiliteit in dit stuk van het gemeentelijke grondgebied eveneens ingrijpend wijzigen.

Neder-over-Heembeek

Ten noordoosten van Laken, grenzend aan de wijk Mutsaard, wordt Neder-over-Heembeek in het noorden begrensd door de Vlaamse gemeente Vilvoorde en in het oosten door het kanaal. De **bevolking** is er geconcentreerd in het zuiden, rond de oude dorpskernen, waar de oude bebouwing beetje bij beetje is opgenomen in een bouwkundig continuüm dat na de Tweede Wereldoorlog werd opgetrokken. In het noorden van Neder-over-Heembeek liggen nog heel wat vrije terreinen of terreinen waar diverse activiteiten gesitueerd zijn (bedrijvenzone, militair ziekenhuis), terwijl de kanaaloevers worden ingenomen door de haveninfrastructuur (meer bepaald opslag

van koolwaterstof) of braakliggende bedrijfsgronden die vandaag het voorwerp zijn van **reconversie**.

De voorbije zeven jaar zijn er in Neder-over-Heembeek honderden nieuwe **woningen** gebouwd in het kader van het “Plan 1000 Woningen”. Langs het kanaal werd de oude Carcoke-site gesaneerd en wordt het grootste postsorteercentrum van het land opgetrokken, terwijl het park Meudon opnieuw werd aangelegd. Tot slot werden aan de Groenweg 146 sociale en bescheiden woningen gebouwd.

Haren

Op de rechteroever van het kanaal, ten noorden van Schaarbeek en Evere, maakt ook Haren deel uit van het grondgebied van Stad Brussel; in het oosten loopt het tot aan Machelen. Dit deel is enkel met de rest van het gemeentelijk grondgebied verbonden door de enorme **spoorterreinen** van het station Schaarbeek-Vorming, die eveneens op het grondgebied van Stad Brussel liggen. Deze spoor- en havengronden van Brussel vormen een echte topografische barrière in het landschap. Door hun omvang, in combinatie met andere activiteitenzones en de zetel van de NAVO in het zuiden, blijven de bewoonde delen van Haren beperkt tot de directe omgeving van de oude dorpskern die voornamelijk langs de Verdunstraat en een stuk van de Haachtse Steenweg ligt.

Naast de bouw van 78 woningen in de Verdunstraat zal de topografie van Haren wijzigen door twee reusachtige projecten. Enerzijds zal de ingebruikname van de nieuwe NAVO-zetel leiden tot de verplaatsing van de activiteiten in verband met de aanwezigheid van deze supranationale instelling. Anderzijds zal het gebied ingrijpend van uitzicht veranderen door het federale project voor de bouw van een grote gevangenis met een oppervlakte van 18 ha aan de Keelbeek, voor zover dit project er komt.

DE INWONERS EN HUN KENMERKEN

Stad Brussel is de grootste gemeente van het Gewest, zowel qua oppervlakte als aantal inwoners. Het is dus belangrijk voor ogen te houden dat de cijfers voor Stad Brussel een grote weerslag hebben op de cijfers voor het Brussels Gewest.

Demografisch profiel

Als gevolg van de grote verscheidenheid van de gebieden die tot Stad Brussel behoren, vertoont de historische evolutie van de **bevolking** enkele bijzondere kenmerken. In tegenstelling met de andere gemeenten van het Gewest bereikte de bevolking van Stad Brussel haar hoogtepunt niet in de jaren 1960, maar al na de Eerste Wereldoorlog.

Deze vroege bevolkingspiek t.o.v. de andere gemeenten kwam doordat de ontvolking in het centrale deel beperkt was in de tijd dat de meer perifere delen verstedelijkten. De afname van de bevolking van de gemeente had tot gevolg dat het aantal inwoners daalde van 200 000 in het begin van de 20ste eeuw, i.e. het historisch maximum, tot iets meer dan 130 000 in 1999, het historisch minimum. Sindsdien kent de bevolking opnieuw een sterke toename. Tussen 2005 en 2015 is de bevolking van Stad Brussel met 23 % gestegen tot 175 534 inwoners, goed voor 15 % van de bevolking van het hele Gewest.

Deels als gevolg van de grootte van de gemeente komen de **demografische indicatoren** van Stad Brussel en hun evolutie vrij goed overeen met die van het Gewest. Globaal echter is de bevolking wel jonger dan het gewestelijk gemiddelde. Tussen 2005 en 2015 is er een verjonging van de bevolking door een toename van het aandeel jongeren onder 18 jaar en van de personen op beroepsactieve leeftijd, ten koste van het aandeel senioren (65 jaar en ouder) in de bevolking. In 2015 is bijna één inwoner op vier jonger dan 18 jaar. De gemiddelde leeftijd in Stad Brussel bedraagt 36,1 jaar en de **verouderingscoëfficiënt** (47 %) is duidelijk lager dan die van het Gewest. Tot slot zijn in tegenstelling met de meeste Brusselse gemeenten de mannen in de meerderheid in Stad Brussel.

We treffen de jonge bevolking vooral aan in Laken (Noordwijk, Havenwijk³, Oud Laken en Houba) en in het westen van de Vijfhoek (Anneessens en in mindere mate in de Marollen). De oudere inwoners wonen verhoudingsgewijs meer in het uiterste noorden (Heizel, Mutsaard) en zuiden (Boondaal) van de gemeente.

De helft van de **huishoudens** bestaat uit alleenwonenden (een groter aandeel dan het gewestelijk gemiddelde), overwegend mannen. De aandelen alleenwonenden jonger dan 30 onder de huishoudens zijn het grootst in de Vijfhoek, in de **wijken** Europawijk en Squares en in het noordelijk deel van de Louizalaan en omgeving. Koppels met kinderen wonen vooral in de armste delen van de gemeente, in het bijzonder in de wijken Havenwijk en Oud Laken. Eenoudergezinnen wonen vaker in het noorden van de gemeente, meer bepaald in de Heizelwijk waar er een groot aandeel sociale woningen is.

Personen met een buitenlandse **nationaliteit** vertegenwoordigen meer dan één derde van de bevolking van de gemeente. Vergeleken met het gewestelijk gemiddelde zijn onderdanen uit Noord-Afrika en Sub-Saharisch Afrika oververtegenwoordigd in de buitenlandse bevolking, in tegenstelling met inwoners uit landen van het Europa van de

³ De Havenwijk ligt voornamelijk op het grondgebied van Sint-Jans-Molenbeek, slechts een klein deel ervan ligt in Stad Brussel.

15. Onder de personen met een buitenlandse nationaliteit zijn in 2015 de Fransen echter het meest vertegenwoordigd in Stad Brussel, op de voet gevolgd door de Marokkanen, de Roemenen en vervolgens de Italianen en Spanjaarden. Tijdens de voorbije tien jaar is het aantal Fransen in de gemeente snel gestegen en in 2015 waren ze met meer dan de Marokkanen die in het begin van de periode veruit het meest vertegenwoordigd waren onder de personen met een buitenlandse nationaliteit. Het aantal Marokkanen in de gemeente is licht gedaald in vergelijking met 2005. Het aantal Roemenen en – in mindere mate – Polen is de voorbije jaren sterk gestegen in Stad Brussel. Bovendien neemt sinds 2008 ook het aantal Spanjaarden en Italianen enigszins toe.

Mensen uit Noord- en Sub-Saharisch Afrika wonen voornamelijk in het deel van Stad Brussel dat in de **arme sikkkel** ligt, in het westen van de Vijfhoek en het zuiden van Laken. Onderdanen van de EU (EU-15 en EU-13) zijn dan weer sterk vertegenwoordigd in het oosten van de gemeente (het oostelijke deel van de Vijfhoek en de wijken Europawijk en Squares), als gevolg van de aanwezigheid van de Europese instellingen of daarmee verbonden structuren. Onderdanen van de EU-13 zijn ook nadrukkelijk aanwezig in het westen van Laken (Havenwijk, Oud Laken West en Houba). Het sociaaleconomische profiel van de buitenlandse bevolking in de gemeente is dan ook zeer verscheiden, gaande van de arbeidsmigranten die in de jaren 1960 en 1970 uit de landen rond de Middellandse Zee kwamen en die welke in een recenter verleden uit Centraal- en Oost-Europa kwamen tot de ambtenaren en hooggekwalificeerde kaderleden die zich in Brussel hebben gevestigd als gevolg van de verschillende uitbreidingsgolven van de Europese Unie.

Sociaaleconomisch profiel

Rekening houdend met het feit dat haar grondgebied in het centrum, in de **eerste** en de **tweede kroon** ligt, en deze delen gekenmerkt worden door zeer uiteenlopende morfologische maar ook sociaaldemografische kenmerken, hoeft het niet te verbazen dat Stad Brussel een bevolking heeft met een zeer verscheiden **sociaaleconomisch profiel**. Vaak gaat het om volksklasse- en middenklassehuishoudens. Het gemiddeld **inkomen** is er lager dan het gewestelijk gemiddelde. De gemiddelde inkomens liggen het laagste in de **arme sikkkel**, ofwel in de **wijken** van het zuiden van Laken (Noordwijk, Oud Laken) en het zuidwesten van de Vijfhoek (Anneessens, Stalingrad en Marollen) en het hoogste in het uiterste noorden (in de wijk Mutsaard en sommige **statistische sectoren** van de wijk Heembeek) en zuiden van de gemeente (in sommige statistische sectoren die grenzen aan de Louizalaan en de Boondaalwijk) alsook in de statistische sector Kleine Zavel (zuidoosten van de Vijfhoek).

Algemeen is het aandeel van de bevolking dat leeft van een werkloosheids-, invaliditeits- of bijstandsuitkering in Stad Brussel groter dan in het Gewest. Het aandeel inwoners

van 18 tot 64 jaar dat recht heeft op een **leefloon** is tussen 2005 en 2014 gestegen. In 2014 is bijna één derde van de inwoners van de gemeente **rechthebbende op de verhoogde tegemoetkoming** (RVV) voor de verzekering voor geneeskundige verzorging en dit aandeel schommelt rond 40 % voor de jongeren (onder de 18 jaar) en de senioren (65 jaar en ouder).

In de gemeente is de **activiteitsgraad** lager dan het gewestelijk gemiddelde bij de 25- tot 64-jarigen en dan vooral voor de vrouwen. De activiteitsgraad bij de jongeren (15-24 jaar) ligt iets boven het gewestelijk gemiddelde, wat o.a. zou kunnen wijzen op een lager aandeel jongeren die hogere studies volgen.

De **werkloosheidsgraad** in de gemeente (25 %) is hoger dan het gewestelijk gemiddelde, zowel voor de mannen als voor de vrouwen. Ook hier zijn de verschillen tussen de volkswijken (arme sikkkel) en de meer welgestelde wijken van de gemeente zeer groot en kan de werkloosheidsgraad al naargelang de wijken tussen het enkelvoudige en het drievoudige schommelen.

Op het vlak van de **binnenlandse werkgelegenheid** telt Stad Brussel een zeer groot aantal **arbeidsplaatsen** op haar grondgebied. De gemeente verwelkomt 14 % van de zelfstandigen en 37 % van de loontrekkenden van het Gewest. De belangrijkste sectoren zijn in volgorde van belang (volgens het aantal arbeidsplaatsen) die van het openbaar bestuur, de diensten aan bedrijven en de financiële activiteiten, verzekeringen en vastgoed. Deze vaststelling houdt verband met het zeer grote aandeel kantoren op het gemeentelijk grondgebied.

Een groot deel van de bevolking van de gemeente leeft in armoede of bestaansonzekerheid zoals blijkt uit het feit dat 28 % van de kinderen in Stad Brussel wordt geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid (een aandeel dat groter is dan in het Gewest).

Met vier plaatsen per tien kinderen jonger dan 3 jaar is de dekkingsgraad van de **kinderopvang** voor deze leeftijd hoger in Stad Brussel dan in het Gewest. De dekkingsgraad is echter beduidend minder hoog in de armste delen van de gemeente – waar het aantal kinderen groot is (meer bepaald in meerdere wijken in Laken) – dan in de meer welgestelde wijken.

Wat betreft het secundair **onderwijs** volgen de leerlingen die in Stad Brussel wonen iets vaker technisch en beroepsonderwijs en iets minder vaak algemeen onderwijs in vergelijking met het Brussels Gewest. Bovendien is het aandeel leerlingen met schoolachterstand in het secundair (alle onderwijsvormen samen) groter in Stad Brussel dan in het Gewest, 31 % van de meisjes en 36 % van de jongens in de gemeente die secundair onderwijs volgen heeft, ten minste twee jaar schoolachterstand.

Gemiddeld liggen de **huur- en vastgoedprijzen** in Stad Brussel vrij dicht in de buurt van de prijzen in het Gewest. Bijna driekwart van de woningen wordt bewoond door **huurders**, wat meer is dan het gewestelijk gemiddelde.

Gezondheid van de inwoners

In 2012 bedraagt de **levensverwachting** in Stad Brussel 82,3 jaar voor de vrouwen en 76,9 jaar voor de mannen; deze waarden zijn iets lager dan die voor het Brussels Gewest. Het verschil in levensverwachting in vergelijking met het Gewest houdt verband met een hoger sterftcijfer bij de bejaarden in de gemeente ten opzichte van het Gewest, meer bepaald voor de mannen. Vergeleken met de situatie in het Gewest komt vroegtijdige sterfte door aandoeningen van de luchtwegen (met inbegrip van kankers) en hart- en vaatziekten (bv. ischemische hartziekten) evenals door externe oorzaken (meer bepaald accidentele vergiftiging) vaker voor bij de mannen in Stad Brussel.

Gezondheid hangt af van talrijke factoren zoals de levensstijl, de fysieke omgeving (arbeidsomstandigheden, huisvesting) en sociale omgeving (sociale en familiale ondersteuning), de toegang tot en de kwaliteit van de zorg enzovoort. Het sociaal statuut is door zijn link met alle andere determinanten een heel belangrijke gezondheidsdeterminant. Zo kan de relatief ongunstigere sociaaleconomische situatie van de Brusselaars in vergelijking met het gewestelijk gemiddelde de iets lagere levensverwachting gedeeltelijk verklaren.

UITDAGINGEN

Uit dit statistische overzicht van Stad Brussel kunnen we een aantal aandachtspunten afleiden.

Bevolkingsgroei

In een context van sterke **verjonging** en **groei** van de bevolking, meer bepaald van economisch kwetsbare huishoudens, moet Stad Brussel het hoofd bieden aan een enorme uitdaging: er zullen meer woningen nodig zijn en er is nood aan versterking van de onthaalcapaciteiten in de openbare diensten, meer bepaald in het onderwijs, de diensten voor kinderen en de maatschappelijke dienstverlening, in het bijzonder in bepaalde **wijken**.

Er wonen in de gemeente zeer veel jonge kinderen en het geboortecijfer is er hoog. Ook het aandeel personen van 65 jaar en ouder in de gemeente blijft groot, ook al is

hun aandeel de voorbije jaren wat kleiner geworden. Dit betekent dat er een toename is van de soorten **behoeften** en de hiervoor noodzakelijke infrastructuur, wat niet altijd even gemakkelijk verenigbaar is.

Stad Brussel is een van de toegangspoorten voor de **internationale migratiegolven** die vandaag zeer gediversifieerd zijn. Dit brengt specifieke noden met zich mee op het gebied van administratieve, economische en sociaal-educatieve begeleiding en op het vlak van gezondheid.

Bestaanszekerheid en tweedeling

De **financieel kwetsbare situatie** van een deel van de bevolking, vooral in de oude wijken van de Vijfhoek en Laken evenals in de sociale huisvesting, is het gevolg van de hoge werkloosheidsgraad en de tewerkstelling in minder gekwalificeerde banen met een laag loon.

Net als in andere gemeenten van het Gewest vertegenwoordigt het **onderwijs** voor de jongeren een belangrijke uitdaging. Het probleem inzake kwalificatie stelt zich op verschillende manieren. Het minder gekwalificeerde profiel, dat steeds minder aangepast is aan de Brusselse arbeidsmarkt, vertoont de neiging van de ene op de andere generatie over te gaan. Het staat vast dat jongeren vandaag langer studeren, maar als gevolg van de veralgemeende verhoging van de scholingsgraad blijft het verschil met wie een betere opleiding heeft genoten groot. Naast de vraag naar de oriëntering en de kwalificatieniveaus kunnen andere factoren zoals problemen met de beheersing van het Nederlands en het Frans of van discriminatie bij de aanwerving bijdragen tot de moeizame inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt. Parallel met de inspanningen die worden geleverd op het vlak van opleiding (zonder het hoge aandeel leerlingen die afhaken uit het oog te verliezen), zijn het behoud en de ontwikkeling van **activiteiten** die potentieel Brusselaars in dienst nemen belangrijk om de werkloosheidsgraad in het Gewest in het algemeen te beperken.

In sommige delen van de Vijfhoek vond de sterke groei van het aantal **jongvolwassenen** deels plaats ten koste van de minder begoede bevolking. In het oosten van de gemeente draagt de groeiende aanwezigheid van internationale werknemers als gevolg van de aanwezigheid van de Europese Unie bij tot spanningen op de woningmarkt. Hier moet bijzondere aandacht worden besteed aan het risico dat de armste bewoners uit hun woning worden gezet en van een te grote concentratie van die armste bewoners in de resterende huursector die vaak te kampen heeft met problemen inzake de kwaliteit van de woningen en met te hoge huurprijzen.

Huisvesting

De financiële kwetsbaarheid van een deel van de inwoners komt ook tot uiting in de **huisvestingsvoorwaarden**, meer bepaald in de wijken met oude zowel private als sociale woningen. Financieel kwetsbare gezinnen, vaak met jonge kinderen, zijn geconcentreerd in bepaalde achtergestelde wijken waar de huurprijzen onder het gewestelijke gemiddelde liggen of in sociale woonwijken.

Sociale woningen vertegenwoordigen een niet onbelangrijk deel van het woningaanbod in de gemeente. Naast de kosten die gepaard kunnen gaan met de erfenis van een oud woningaanbod en sommige recentere grote functionalistische appartementsgebouwen, moet men zorgen voor een integratie van de zeer kwetsbare bevolking in dit verzadigde deel van het huuraanbod. De uitbreiding van dit woningaanbod en de voortzetting van de duurzame renovatiecampagnes van deze woningen zijn dus belangrijke uitdagingen.

Grootstedelijke functies verzoenen met het levenskader van de inwoners

Daar Stad Brussel de grootste gemeente van het Gewest is, vormt ze het toneel van een zeer groot aantal **stadsprojecten** die verschillen qua ligging, type (kantoren, woningen, infrastructuur), grootte en bouwperiode. Een van de grootste uitdagingen bestaat erin deze verschillende projecten met elkaar te verbinden en op te nemen in het stadsweefsel; dit geldt bijvoorbeeld voor het groot aantal projecten langs het kanaal. Ook de coördinatie tussen de gemeenten onderling en met het Gewest vertegenwoordigt een grote uitdaging in het kader van de verschillende stadsprojecten. De reconversie van braakliggende industriegronden zoals THurn & Taxis of van grote sites zoals de Heizel dienen bijzondere aandacht te krijgen wat betreft de verwevenheid van de functies, de aansluiting op de omliggende (woon)wijken en de ontwikkeling van een duurzame mobiliteit.

Als gevolg van de dichtheid van de verstedelijking en de vele verplichtingen die gepaard gaan met de internationale en nationale functies van Brussel zijn de **stedenbouwkundige keuzes** bijzonder moeilijk en dit heeft rechtstreeks gevolgen voor het levenskader van de inwoners. De uitdaging bestaat erin een kwaliteitsvolle openbare ruimte te creëren door nieuwe innoverende projecten te ontwikkelen. In dit verband heeft het gebrek aan groene ruimtes in de Vijfhoek en langs het kanaal ook een weerslag op de levenskwaliteit van de inwoners.

Onder druk van de demografische groei is het aanbod van **woningen** (bouw en renovatie) de voorbije jaren toegenomen en dit geldt voor alle **wijken** van de gemeente. Het is dan ook belangrijk erop toe te zien dat de noden van de huidige bewoners

worden verzoend met die van de nieuwkomers. Een groter aanbod van kwaliteitsvolle en betaalbare woningen zou een grote tweedeling binnen de gemeente helpen voorkomen. Tot slot zijn er in Stad Brussel ook heel wat studenten en dus moet het bestuur erover waken dat het woningaanbod beantwoordt aan de vraag inzake betaalbaarheid, grootte of integratie in het stadsweefsel.

Wegens de vaak structurele leegstand van een grote hoeveelheid kantoren is het noodzakelijk dat de gemeente inzet op innoverende **herinrichtingen**. Bovendien bieden ze kansen om de functionele gemengdheid van sommige wijken te vergroten.

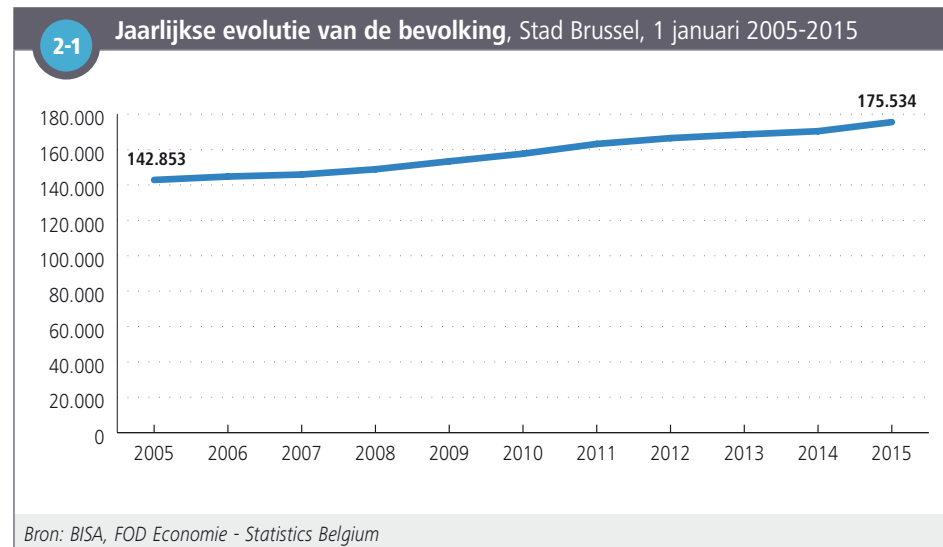
Door haar centrale ligging, maar ook omdat sommige uitbreidingen van haar grondgebied overeenstemmen met belangrijke invalswegen tot de stad, is **mobiliteit** van het grootste belang voor de gemeente. De creatie van de voetgangerszone in de Vijfhoek leverde nieuwe openbare ruimte op die toegankelijk is voor de "zwakke weggebruikers" die al te weinig aanwezig zijn in het Brusselse straatbeeld. De organisatie van het doorgaande en het lokale verkeer om de goede aansluiting met het hoofdstedelijke en gewestelijke netwerk te verzekeren en de hinder voor andere ruimtes te beperken, blijft een grote uitdaging. Zo moeten er ook inspanningen blijven geleverd worden inzake efficiëntie van het openbaar vervoer. In een nabije toekomst zou het GEN, op voorwaarde dat het exploitatieschema wordt aangepast, de mogelijkheid kunnen bieden om de spoorintegratie van de centrale stad en zijn buitenwijken te verbeteren, meer bepaald de wijken in ontwikkeling zoals Haren of Neder-over-Heembeek. De versterking van de multimodale platformen en het zoeken naar vernieuwende oplossingen voor het goederenvervoer en de distributie binnen de stad zijn belangrijk, gelet op de dichtheid van de economische activiteit in het centrum van de stad (handelszaken, kantoren, overheidsadministratie...). Bovendien vereist het groeiende aantal fietsers dat in het centrum samenkomt de ontwikkeling van bijkomende fietsinfrastructuur.

Tot slot hebben de vele functies en de infrastructuur in verband met de **hoofdstedelijke functie** (en meer bepaald met de evenementen die er plaatsvinden) tot gevolg dat veiligheid en handhaving van de openbare orde op het gemeentelijke grondgebied elke dag opnieuw op de agenda staan.

2. BEVOLKING

2.1. EVOLUTIE EN LOOP VAN DE BEVOLKING

Op 1 januari 2015 telt Stad Brussel officieel 175 534 inwoners ²⁻¹, of 15 % van de bevolking in het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt er 5 383 personen per km², met grote schommelingen weliswaar tussen de verschillende delen van de gemeente (cf. supra, figuur ¹⁻²). Tussen 2005 en 2015 is de bevolking van Stad Brussel met 23 % gestegen, wat sneller is dan de bevolkingsgroei in het Gewest (+17 %). Dit stemt overeen met een gemiddelde jaarlijkse groei van 2,1 % in de gemeente (tegenover 1,6 % in het Brussels Gewest).

In 2014 is de bevolking van Stad Brussel beduidend sterker gegroeid dan in het Gewest (+3 % tegenover +1 % in het Gewest). De evolutie van de bevolking vloeit voort uit de combinatie van drie factoren: het natuurlijk saldo, het intern migratiesaldo en het internationaal migratiesaldo ²⁻².

2-2 Loop van de bevolking				
	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Natuurlijke loop				
Geboorten (2014)	2.995	17,3 ‰	18.514	15,8 ‰
Sterfgevallen (2014)	1.216	7,0 ‰	9.032	7,7 ‰
Natuurlijk saldo (2014)	1.779	10,3 ‰	9.482	8,1 ‰
Migraties				
Intern migratiesaldo (2014)	-1.677	-9,7 ‰	-13.420	-11,5 ‰
Internationaal migratiesaldo (2014)	4.784	27,7 ‰	16.106	13,8 ‰
Totale aangroei (inclusief statistische aanpassing)				
Jaarlijkse bevolkingsgroei (2014)	5.127	3,0 %	11.687	1,0 %
Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (2005-2014)		2,1 %		1,6 %
Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium				
Noot: De statistische aanpassing bevat alle laattijdig geregistreerde veranderingen (na 1 maart van het volgende jaar).				

Het **natuurlijk saldo** (het aantal geboorten min het aantal sterfgevallen) in verhouding tot de bevolking is in 2014 groter in Stad Brussel (10 ‰) dan in het Gewest (8 ‰), tegelijk als gevolg van een iets hoger bruto **geboortecijfer** en een iets lager bruto sterftecijfer in de gemeente.

Net als in de meeste Brusselse gemeenten, behalve de vijf welgestelde gemeenten, is het **intern migratiesaldo** negatief in Stad Brussel. Het aantal personen dat zich in 2014 uit een andere Belgische gemeente in de stad is komen vestigen (13 333), is lager dan het aantal personen dat de gemeente heeft verlaten om zich ergens anders in België te vestigen (15 010). Het **internationaal migratiesaldo** is positief, net als in de grote meerderheid van de Brusselse gemeenten, omdat het aantal personen dat in 2014 uit het buitenland komt en zich in Stad Brussel vestigt (9 535) groter is dan het aantal personen dat de gemeente inruilt voor het buitenland (4 751)⁴. Bovendien is dit saldo in

⁴ Deze cijfers bevatten naast de immigratie (in sensu stricto) ook de veranderingen van register, de ambtshalve schrappingen en de herinschrijvingen na schrapping.

verhouding tot de bevolking tweemaal hoger dan in het Gewest, wat getuigt van het feit dat Stad Brussel vaak een aankomstgemeente is voor wie uit het buitenland komt.

Naast de [officiële bevolking](#) telt elke gemeente ook een zeker aantal personen dat er wel woont maar niet tot de officiële bevolking wordt gerekend (asielzoekers, vreemdelingen in een onregelmatige verblijfssituatie, diplomaten en hun gezinsleden,...). Wat specifiek de geboorten en sterfgevallen betreft, zijn de [Statistische formulieren voor geboorten en overlijdens](#) een nuttige aanvulling op de gegevens van de officiële bevolking. Deze vermelden immers alle geboren en overleden personen en niet enkel de geboorten en overlijdens van de personen die er officieel verblijven en in het Rijksregister zijn opgenomen (zie hoofdstuk gezondheid).

2.2. STRUCTUUR VAN DE BEVOLKING VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT

Stad Brussel is een zeer jonge gemeente. Ze telt immers een groot aandeel jongeren onder de 18 jaar (bijna een kwart van de bevolking in 2015) en personen op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) (bijna twee derde van de bevolking). Het aandeel van de bevolking van 65 jaar en ouder (11 %) is kleiner dan in het Gewest (13 %).

Tussen 2005 en 2015 is het aandeel personen van 65 jaar en ouder in de bevolking kleiner geworden, ten voordele van zowel het aandeel jongeren onder de 18 jaar als het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd [2-3](#).

	Uitsplitsing van de bevolking per leeftijdsgroep, 1 januari 2005 en 2015							
	Stad Brussel				Brussels Gewest			
	2005		2015		2005		2015	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0 - 17 jaar	32.007	22,4	41.166	23,5	217.522	21,6	267.922	22,8
18 - 64 jaar	91.835	64,3	115.171	65,6	633.716	62,9	751.915	64,0
65 jaar en meer	19.011	13,3	19.197	10,9	155.511	15,4	155.336	13,2
Totaal	142.853	100,0	175.534	100,0	1.006.749	100,0	1.175.173	100,0

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

In 2015 is de gemiddelde leeftijd in Stad Brussel 36,1 jaar, wat lager is dan de gemiddelde leeftijd in het Brussels Gewest (37,4 jaar). De [verouderingscoëfficiënt](#) is beduidend lager dan in het Gewest en dit is vooral het gevolg van het lage aandeel bejaarden maar ook van het grote aandeel jongeren onder de 18 jaar in de gemeente. De [economische afhankelijkheidscoëfficiënt](#) is iets lager (als gevolg van het iets groter

aandeel personen op beroepsactieve leeftijd in de bevolking), maar ligt in de buurt van die van het Gewest. De [senioriteitscoëfficiënt](#) is in de gemeente iets lager dan in het Gewest, wat wijst op een vrij laag aandeel zeer oude personen (80 jaar en ouder) onder de bevolking van 65 jaar en ouder. Tot slot en in tegenstelling met de meeste Brusselse gemeenten zijn de mannen in de meerderheid in Stad Brussel, met een [geslachtsverhouding](#) van 104 mannen voor 100 vrouwen, tegenover 95 voor 100 in het Gewest.

Naar het voorbeeld van de andere Brusselse gemeenten wordt er tussen 2005 en 2015 een verjonging van de bevolking waargenomen in Stad Brussel: de gemiddelde leeftijd is gedaald, en dit hangt samen met de afname van het aandeel personen van 65 jaar en ouder in de bevolking. Dit vertaalt zich ook in een daling van de verouderingscoëfficiënt tijdens deze periode. Overigens is de [geslachtsverhouding](#) in de gemeente gestegen [2-4](#).

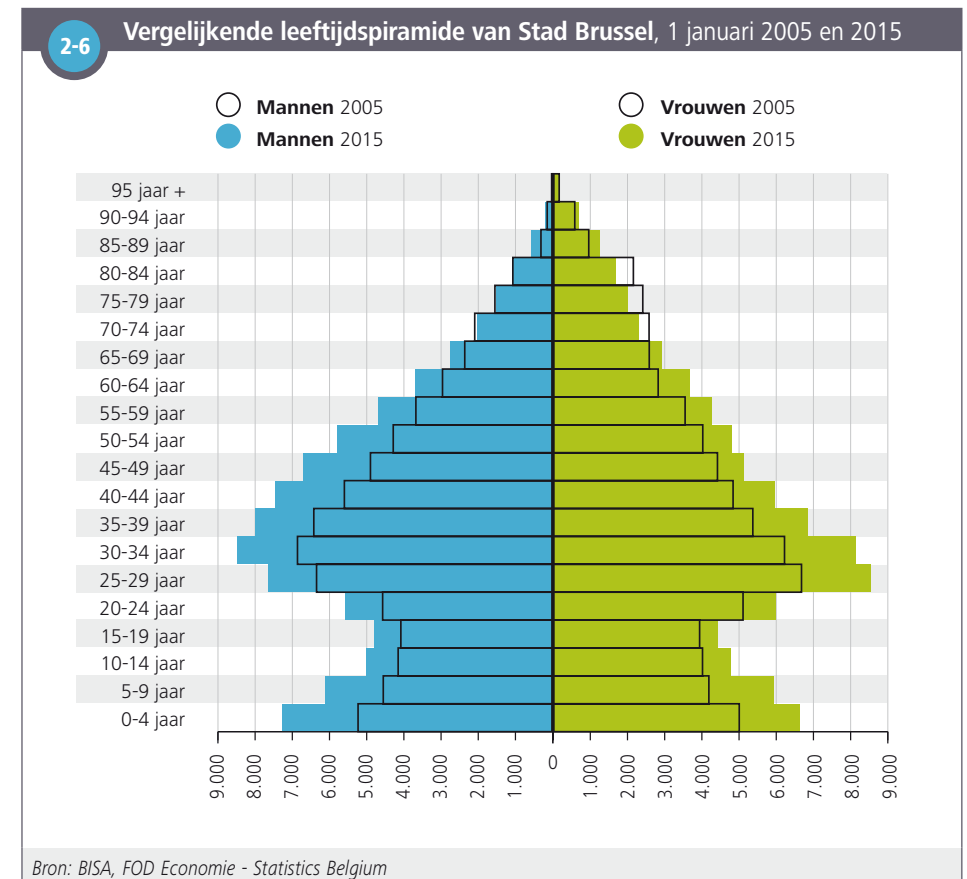
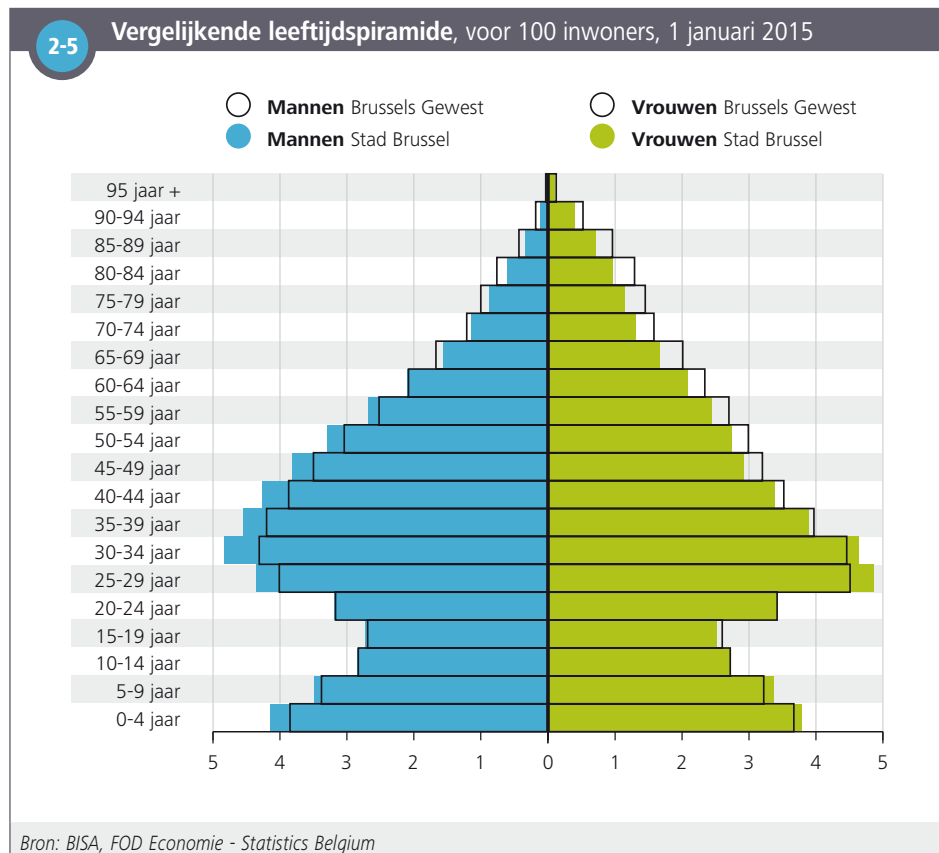
Er moet op worden gewezen dat de leeftijdsstructuur sterk schommelt binnen het uitgestrekte en discontinue grondgebied van Stad Brussel. De bevolking is immers beduidend jonger in sommige delen van het noordwesten van de gemeente (meer bepaald in het westen van de Vijfhoek en in het zuiden van Laken, in de [arme sikkel](#)) dan in het oosten (oostelijk deel van de Vijfhoek en [wijken](#) Europawijk en Squares) en het zuidelijk deel van de gemeente (Louizalaan enz.). De mannen zijn ver in de meerderheid in de Vijfhoek en ten noorden daarvan (zuiden van Laken), wat niet het geval is in de meeste andere delen van de gemeente (meer bepaald in het noorden van Laken waar ze duidelijk in de minderheid zijn en waar de gemiddelde leeftijd hoger is).

	Indicatoren over de structuur van de bevolking, 1 januari 2005 en 2015			
	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	2005	2015	2005	2015
Gemiddelde leeftijd totaal (jaar)	37,2	36,1	38,5	37,4
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	36,0	35,5	36,7	36,1
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	38,4	36,7	40,2	38,6
Verouderingsratio [65+/0-17] (%)	59,4	46,6	71,5	58,0
Afhankelijkheidsratio [(0-17)+(65+)]/(18-64) (%)	55,6	52,4	58,9	56,3
Senioriteitscoëfficiënt [80+/65+] (%)	28,5	29,6	30,4	32,5
Geslachtsverhouding (%)	99,5	103,9	92,4	95,1

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

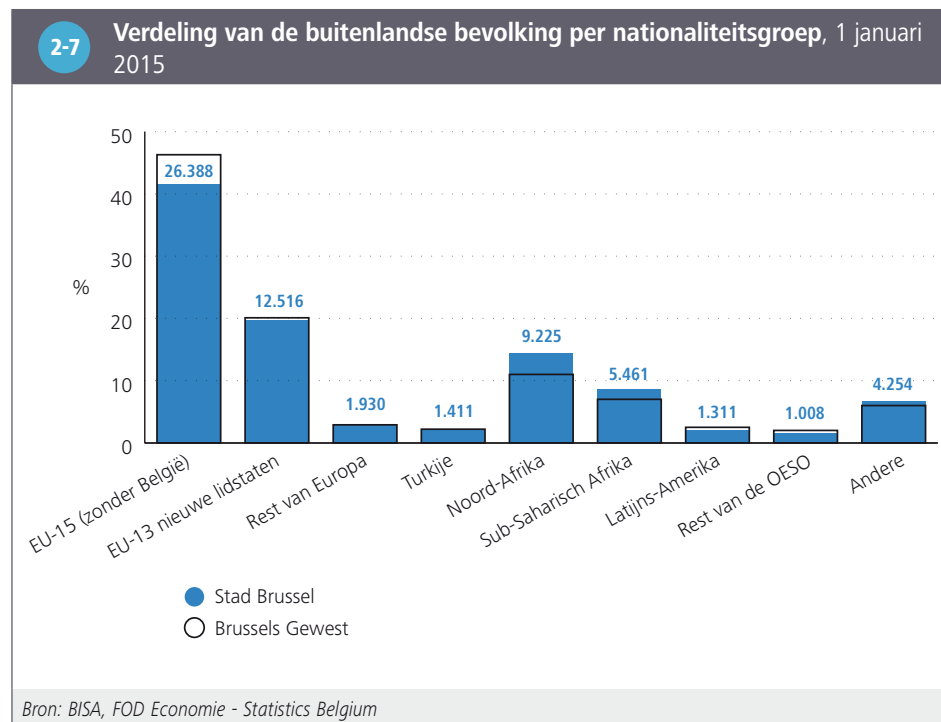
De eerste **vergelijkende leeftijdspiramide** illustreert het feit dat de meer gedetailleerde leeftijdsstructuur van de inwoners van Stad Brussel vrij goed over overeenstemt met die van het Gewest, meer bepaald omdat de gemeente met haar omvang invloed uitoefent op de gewestelijke cijfers **2-5**. De sparvormige structuur is zeer uitgesproken, wat wijst op een jonge leeftijdsstructuur (groot aandeel personen op beroepsactieve leeftijd en jonge kinderen en een klein aandeel senioren). Toch zijn er enkele lichte verschillen met het Gewest. Mannen tussen 25 en 60 jaar zijn oververtegenwoordigd in vergelijking met het Gewest en hetzelfde geldt voor vrouwen tussen 25 en 35 jaar. Anderzijds zijn vrouwen van meer dan 40 jaar ondervertegenwoordigd in Stad Brussel in vergelijking met het Gewest. Het **totale vruchtbaarheidscijfer** in Stad Brussel (2,0) ligt zeer dicht in de buurt van dit cijfer voor het Gewest (1,9).

De evolutie van het uitzicht van de tweede **leeftijdspiramide tussen 2005 en 2015** getuigt van een toename van de bevolking in bijna alle leeftijdscategorieën, maar in verschillende mate en behalve voor de senioren **2-6**. Er is meer bepaald een sterke uitbreiding aan de basis (jonge kinderen onder de 10 jaar) en ook in het midden van de piramide (inzonderheid de mannen tussen 25 en 55 jaar en de vrouwen tussen 25 en 40 jaar), evenals een inkrimping van een deel van de top bij de vrouwen (van 70-85 jaar). Tot slot (zoals ook in het Gewest) is er een lichte groei van het aantal zeer oude personen (85-89 jaar).

2.3. NATIONALITEITEN

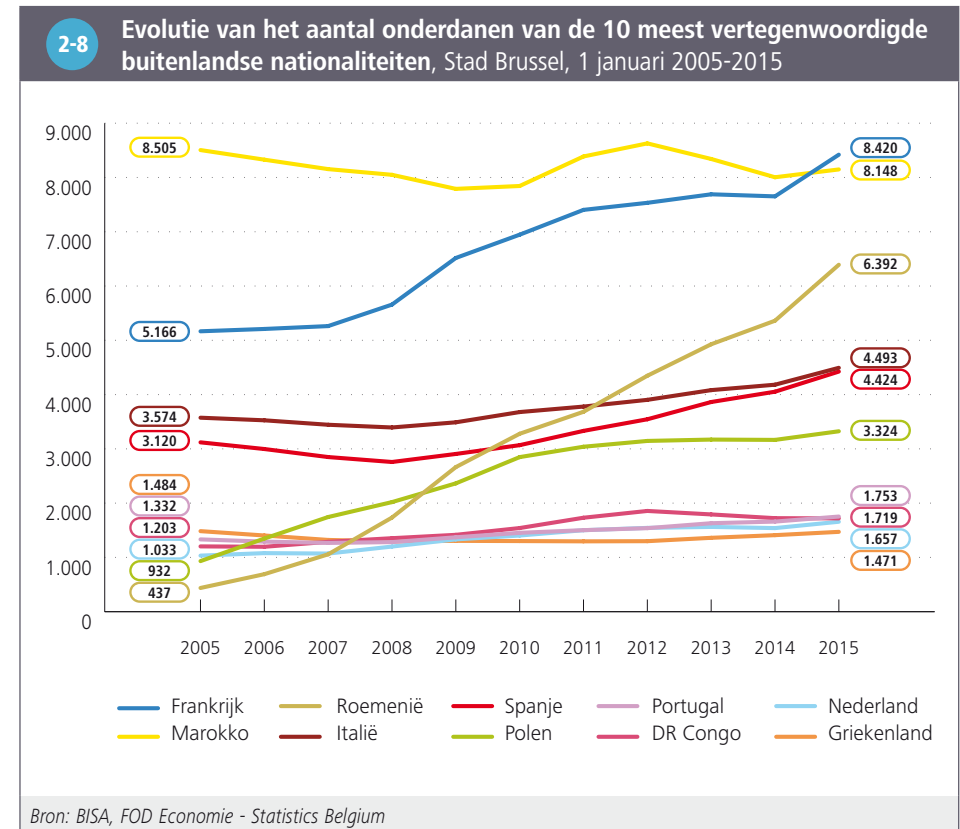
Op 1 januari 2015 hebben 63 504 personen, of 36 % van de bevolking van Stad Brussel, een buitenlandse **nationaliteit** – een aandeel iets boven het gewestelijk gemiddelde (34 %). 42 % van deze personen met een buitenlandse nationaliteit in de gemeente is onderdaan van een land van het Europa van de 15 (EU-15), 20 % van de nieuwe Lidstaten (EU-13), 15 % van Noord-Afrika en 9 % van Sub-Saharisch Afrika. Vergeleken met het Gewest zijn onderdanen van een land van de EU-15 – in verhouding tot de bevolking van buitenlandse nationaliteit – minder vertegenwoordigd in Stad Brussel, in tegenstelling met onderdanen uit Noord-Afrika en (in mindere mate) van Sub-Saharisch Afrika **2-7**.

Onderdanen uit Afrika wonen vooral in het deel van Stad Brussel dat deel uitmaakt van de **arme sikkkel**, in het westen van de Vijfhoek en ten zuiden van Laken. De Turken van hun kant zijn in het bijzonder geconcentreerd in de Noordwijk (deels in Stad Brussel, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek). Onderdanen van de EU (EU-15 en EU-13) zijn sterk vertegenwoordigd in het oosten van de gemeente (oostelijk deel van de Vijfhoek, Europawijk en Squares), en dit heeft te maken met de aanwezigheid van de Europese instellingen of andere daarmee verbonden structuren. De onderdanen van de EU-13

zijn eveneens sterk vertegenwoordigd in het westen van Laken (Havenwijk, Oud Laken West, Oud Laken Oost en Houba). In deze zone gaat het waarschijnlijk echter vaker om weinig gekwalificeerde werknemers.

Onder de personen met een buitenlandse **nationaliteit** zijn de Fransen in 2015 het meest vertegenwoordigd in Stad Brussel, van nabij gevolgd door de Marokkanen en vervolgens door de Roemenen, de Italianen en de Spanjaarden **2-8**.

De voorbije tien jaar is het aantal Fransen snel gestegen in de gemeente; in 2015 hebben ze de Marokkanen voorbijgestoken die in het begin van de periode veruit het best vertegenwoordigd waren onder de personen met een buitenlandse nationaliteit. In vergelijking met 2005 is hun aantal licht afgenomen in deze periode. Het aantal Roemenen en – in mindere mate – het aantal Polen kende de voorbije jaren een opmerkelijke toename in de gemeente. De aanzienlijke stijging van het aantal

Polen en Roemenen in het Brussels Gewest houdt verband met de toetreding tot de EU van Polen (in 2004) en Roemenië (in 2007). Eerst en vooral is er de regularisatie van personen die reeds aanwezig waren op het Brussels grondgebied. Verder is er de komst van nieuwe personen door het vrije verkeer van werknemers. Ook is er een toename van werkaanbiedingen voor de onderdanen van deze nieuwe lidstaten in Brussel als hoofdstad van de EU. Sinds enkele jaren wordt er echter een stagnatie van het aantal Polen in het Brussels Gewest geobserveerd, wat verband kan houden met de toegenomen *circulaire migratie*. Terwijl de Polen zich nogal verspreid hebben over het Gewest, zijn de Roemenen vrij geconcentreerd in het westelijk deel van de *arme sikkel*⁵.

Sinds 2008 wordt er in de gemeente ook een zekere toename van het aantal Italianen en Spanjaarden vastgesteld.

2.4. HUISHOUDENS

Op 1 januari 2015 telt Stad Brussel 82 783 **private huishoudens**, of 10 721 huishoudens meer dan in 2005 ²⁻⁹. In 2015 bestaat 50,5 % van de huishoudens in Stad Brussel uit een enkele persoon, 21 % uit twee personen, 20 % uit drie tot vier personen en 8,5 % uit minstens vijf personen (tegenover respectievelijk 54 %, 21 %, 17 % en 7 % in 2005). Hoewel er in de gemeente nog heel wat huishoudens met slechts één persoon zijn, is hun aandeel de voorbije tien jaar dus gedaald ten voordele van de huishoudens die drie personen en meer tellen.

De gemiddelde **grootte** van de private huishoudens in Stad Brussel is iets kleiner in vergelijking met het Brussels Gewest in 2015 (2,10 tegenover 2,14).

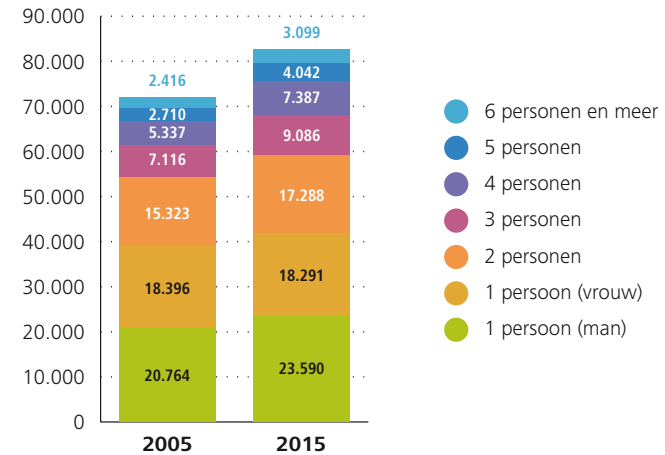
Alleenwonenden zijn oververtegenwoordigd in Stad Brussel in vergelijking met het Gewest (50 % tegenover 46 %), in tegenstelling met zowel koppels zonder kinderen als koppels met kinderen en eenoudergezinnen ²⁻¹⁰. Onder de alleenwonenden zijn de mannen in de meerderheid in de gemeente (56 %, tegenover 50 % in het Gewest). Voorts vertegenwoordigen vrouwen 86 % van de alleenstaande ouders (eenoudergezinnen) (een verhouding die overeenkomt met het Gewest).⁶

⁵ Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (2015), *Een demografische boom onder de loep: Roemenen, Polen en Bulgaren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus nr. 9, juni 2015.

⁶ Aangezien men maar op één plaats gedomicilieerd kan zijn en dit in geval van bilocatie voor de kinderen meestal bij de moeder is, wordt het aantal alleenstaande vaders onderschat.

2-9

Evolutie van het aantal private huishoudens per grootte, Stad Brussel, 1 januari 2005 en 2015

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

2-10

Aantal private huishoudens volgens type, 1 januari 2015

	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	41.709	50,4	252.404	46,5
Koppels zonder kinderen	11.186	13,5	82.157	15,1
<i>Gehuwden</i>	7.451	9,0	56.694	10,4
<i>Samenwonenden</i>	3.735	4,5	25.463	4,7
Koppels met kind(eren)	18.481	22,3	128.289	23,6
<i>Gehuwden</i>	15.635	18,9	104.484	19,3
<i>Samenwonenden</i>	2.846	3,4	23.805	4,4
Alleenstaande ouders	8.646	10,4	62.690	11,6
Andere types	2.761	3,3	17.130	3,2
Totaal	82.783	100,0	542.670	100,0

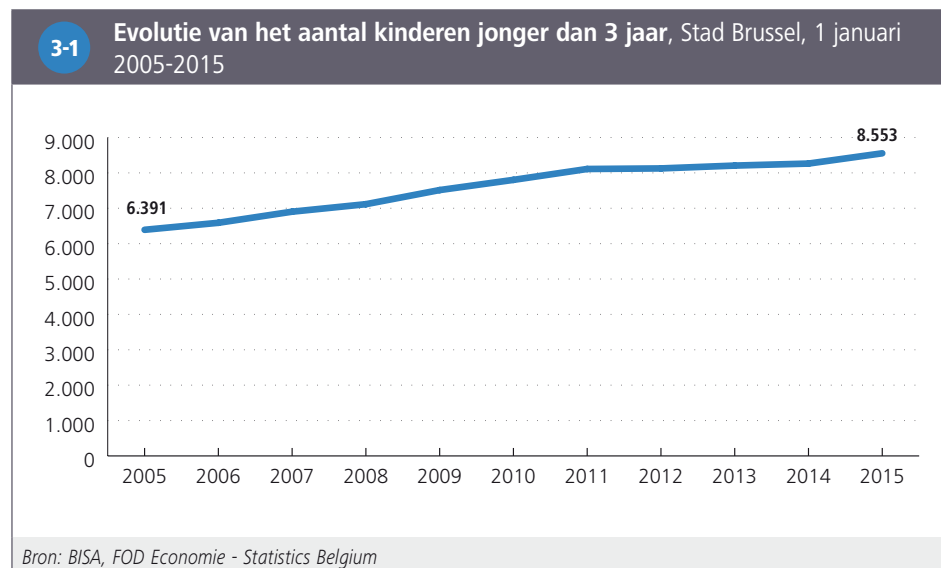
Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

3. JONGE KINDEREN

3.1. EVOLUTIE VAN HET AANTAL KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

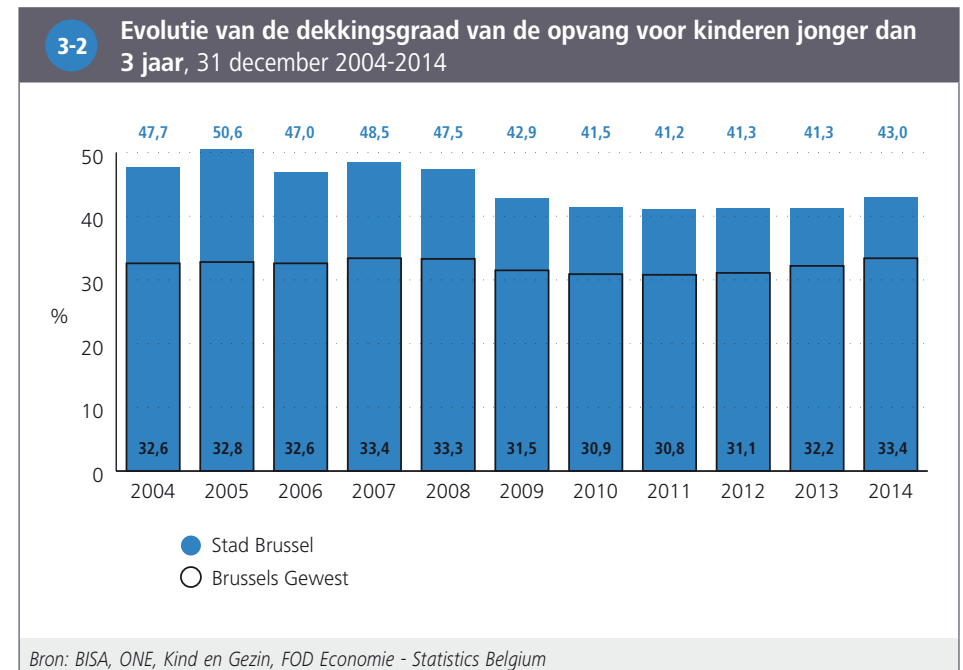
Op 1 januari 2015 telt Stad Brussel 8 553 kinderen jonger dan 3 jaar, goed voor 5 % van de totale bevolking (een aandeel in de buurt van dat van het Brussels Gewest). Tussen 2005 en 2015 is het aantal kinderen in deze leeftijdscategorie met 34 % gestegen in de gemeente **3-1**, wat een snellere groei vertegenwoordigt dan in het Gewest (+25 %).

Bovendien is het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in de bevolking hoger (meer dan 6 %) in sommige **wijken** van Laken (Oud Laken, Havenwijk en Noordwijk) en in Annessens, en minder hoog in de delen in het zuiden (Vijvers van Elsene, Boondaal) en het oosten van de gemeente (Europawijk en Squares) alsook in het oosten van de Vijfhoek (Grote Markt, Koninklijke Wijk en Zavel).

3.2. KINDEROPVANG: DEKKINGSGRAAD EN TOEGANKELIJKHEID

De **dekkingsgraad** van de opvang van kinderen jonger dan 3 jaar is in Stad Brussel hoger dan in het Gewest, met ongeveer vier plaatsen voor tien kinderen van deze leeftijd op 31 december 2014 (tegen drie voor tien kinderen in het Gewest). Hoewel de dekkingsgraad in 2014 iets hoger is dan tijdens de periode 2010-2013, is hij toch kleiner geworden in vergelijking met de periode 2004-2008 (als gevolg van de daling van het aantal plaatsen in 2009) **3-2**.

De dekkingsgraad schommelt ook sterk al naargelang de **wijken** en is vaak lager waar de kinderen verhoudingsgewijs talrijker zijn: hij is het laagst in de wijk Oud Laken Oost (15 %) en het hoogst in de wijk Squares (189 %).⁷

Op 31 december 2014 waren er in totaal 3 675 plaatsen in de kinderopvang in Stad Brussel **3-3**. Het gaat hier om alle plaatsen, waarvan sommige zijn voorbehouden voor kinderen van het personeel van ondernemingen of instellingen, die niet noodzakelijk in het Brussels Gewest wonen. Net als in de meeste Brusselse gemeenten gaat het hoofdzakelijk om plaatsen in collectieve opvang (kinderdagverblijven) (97 %). Er is relatief weinig gezinsopvang (onthaalouders) in het Gewest.

Wanneer we de opvangplaatsen die gereserveerd zijn voor bepaalde categorieën (bijvoorbeeld kinderdagverblijven die verbonden zijn aan een bedrijf of die enkel kinderen opvangen van bepaalde nationaliteiten of religieuze groepen) buiten beschouwing laten, en enkel rekening houden met opvangplaatsen waarvoor het tarief berekend wordt in functie van het inkomen van de ouders, bedraagt de dekkingsgraad slechts één plaats per vier kinderen (jonger dan 3 jaar) in Stad Brussel.

3-3 Kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar en toegankelijkheid, 31 december 2014		
	Stad Brussel	Brussels Gewest
Kinderopvang		
Aantal kinderopvangplaatsen in collectieve opvang	3.569	17.408
Aantal kinderopvangplaatsen in gezinsopvang	106	573
Totaal aantal kinderopvangplaatsen	3.675	17.981
Toegankelijkheid		
Aantal kinderopvangplaatsen voor 100 kinderen jonger dan 3 jaar	43,0	33,4
Aantal kinderopvangplaatsen (aan het inkomen gekoppeld tarief en toegankelijk voor iedereen) voor 100 kinderen jonger dan 3 jaar	24,9	19,9
Aandeel kinderopvangplaatsen (aan het inkomen gekoppeld tarief) in het totaal aantal plaatsen (%)	83,6	70,8
<i>Bron: BISA, ONE, Kind en Gezin, FOD Economie - Statistics Belgium</i>		

7 Zie Wijkmonitoring: www.wijkmonitoring.brussels

4. ONDERWIJS

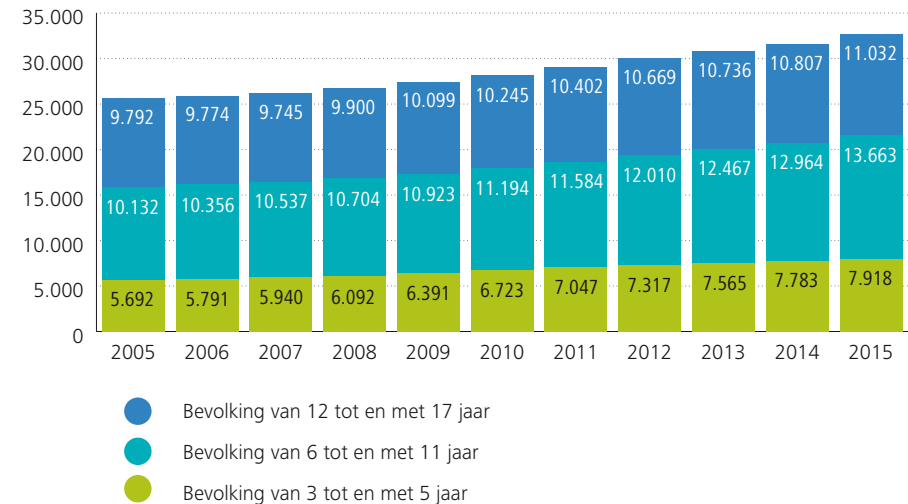
4.1. EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING VAN 3 TOT EN MET 17 JAAR

Tussen 2005 en 2015 is het aantal kinderen en jongeren van 3 tot 17 jaar in Stad Brussel sterk gestegen ⁴⁻¹. In 2015 vertegenwoordigen de kinderen van 3 tot 5 jaar, van 6 tot 11 jaar en de jongeren van 12 tot 17 jaar respectievelijk 4,5 %, 8 % en 6 % van de bevolking. Deze aandelen liggen in de buurt van die welke voor het Gewest worden geregistreerd.

Merk op dat de bevolkingscijfers die weergegeven zijn in de figuur ⁴⁻¹ enkel betrekking hebben op de **officiële bevolking**, en dat bepaalde kinderen (waarvan de ouders bijvoorbeeld ingeschreven zijn in het Wachtregister of die zonder wettig verblijf in het land verblijven) die hier wel schoollopen niet meegeteld worden. Deze kinderen worden daarentegen wel mee opgenomen in de gegevens over de schoolbevolking (zie volgende paragraaf). Daartegenover zijn er ook kinderen die wel in de officiële bevolkingscijfers voorkomen maar die we niet terugvinden in de schoolbevolking. Deze schoolbevolking telt immers enkel de kinderen die schoollopen in een school van de Franse of Vlaamse Gemeenschap⁸.

4-1

Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar, Stad Brussel, 1 januari 2005-2015

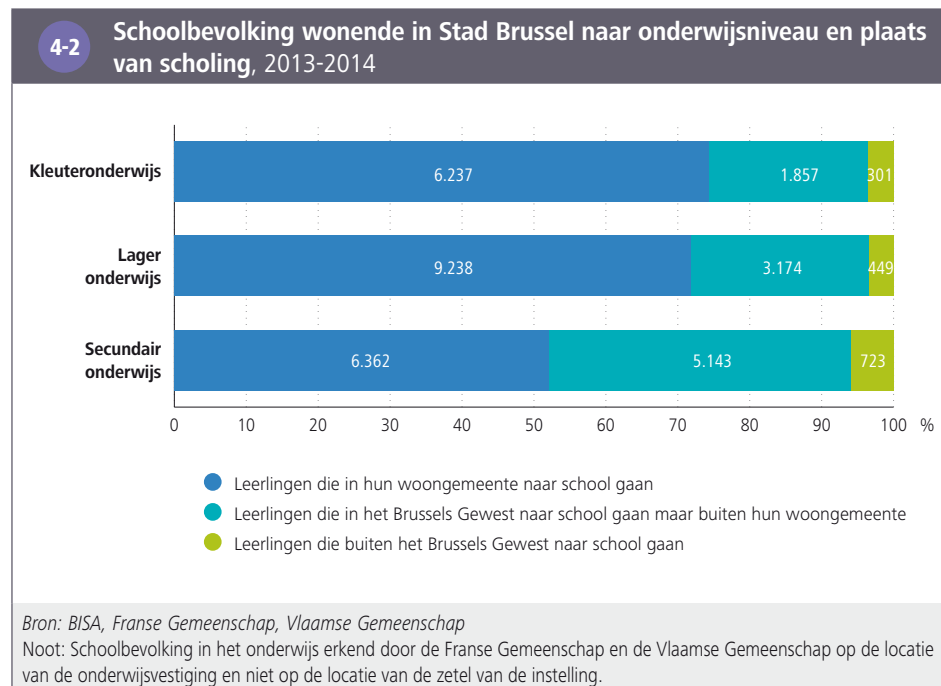

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

⁸ Daarnaast speelt ook het aandeel kinderen met schoolachterstand een rol in de verschillen in de cijfers van de figuur 4-1 en figuur 4-2.

4.2. SCHOOLBEVOLKING: ONDERWIJSNIVEAU, PLAATS VAN SCHOLING EN ONDERWIJSVORM

Tijdens het schooljaar 2013-2014 waren respectievelijk 8 395, 12 856 en 12 193 leerlingen die in Stad Brussel wonen ingeschreven in het kleuter-, lager en secundair onderwijs (erkend door de Vlaamse of Franse Gemeenschap⁹). Van de leerlingen die ingeschreven zijn in het kleuter- en lager onderwijs gaan er meer dan zeven op tien naar een school in Stad Brussel (hun verblijfsgemeente), tegen vijf op tien van de leerlingen die in het secundair zijn ingeschreven **4-2**.

In vergelijking met het Brussels Gewest volgen leerlingen van het secundair onderwijs die in Stad Brussel wonen, naar verhouding, iets vaker het technisch en **beroepsonderwijs** en iets minder het algemeen onderwijs: 25 %, 19 % en 19 % van de leerlingen in het secundair onderwijs zijn respectievelijk ingeschreven in het algemeen, het technisch en het beroepsonderwijs, tegenover 29 %, 17 % en 16 % van de leerlingen in het hele Gewest **4-3**. In totaal (lager en secundair) ligt het aandeel leerlingen (die in Stad Brussel wonen) in het buitengewoon onderwijs in de buurt (4,9 %) van hun aandeel in het Gewest (4,6 %).

4-3 Verdeling van de schoolbevolking in het leerplichtonderwijs (woonplaats) naar onderwijsniveau en onderwijsvorm, 2013-2014

	Stad Brussel		Brussels Gewest
	Aantal	% in het niveau	% in het niveau
Lager onderwijs			
Lager onderwijs	12.118	94,3	94,5
Buitengewoon basisonderwijs	738	5,7	5,5
Totaal lager onderwijs	12.856	100,0	100,0
Secundair onderwijs			
Secundair onderwijs 1 ^{ste} graad	4.091	33,6	33,7
Secundair onderwijs 2 ^{de} en 3 ^{de} graad (en 4 ^{de} graad voor de Franse Gemeenschap)			
<i>Algemeen secundair onderwijs</i>	3.008	24,7	29,2
<i>Technisch secundair onderwijs</i>	2.271	18,6	16,9
<i>Kunstsecundair onderwijs</i>	58	0,5	0,4
<i>Beroepssecundair onderwijs</i>	2.273	18,6	16,1
Buitengewoon secundair onderwijs	492	4,0	3,7
Totaal secundair onderwijs	12.193	100,0	100,0

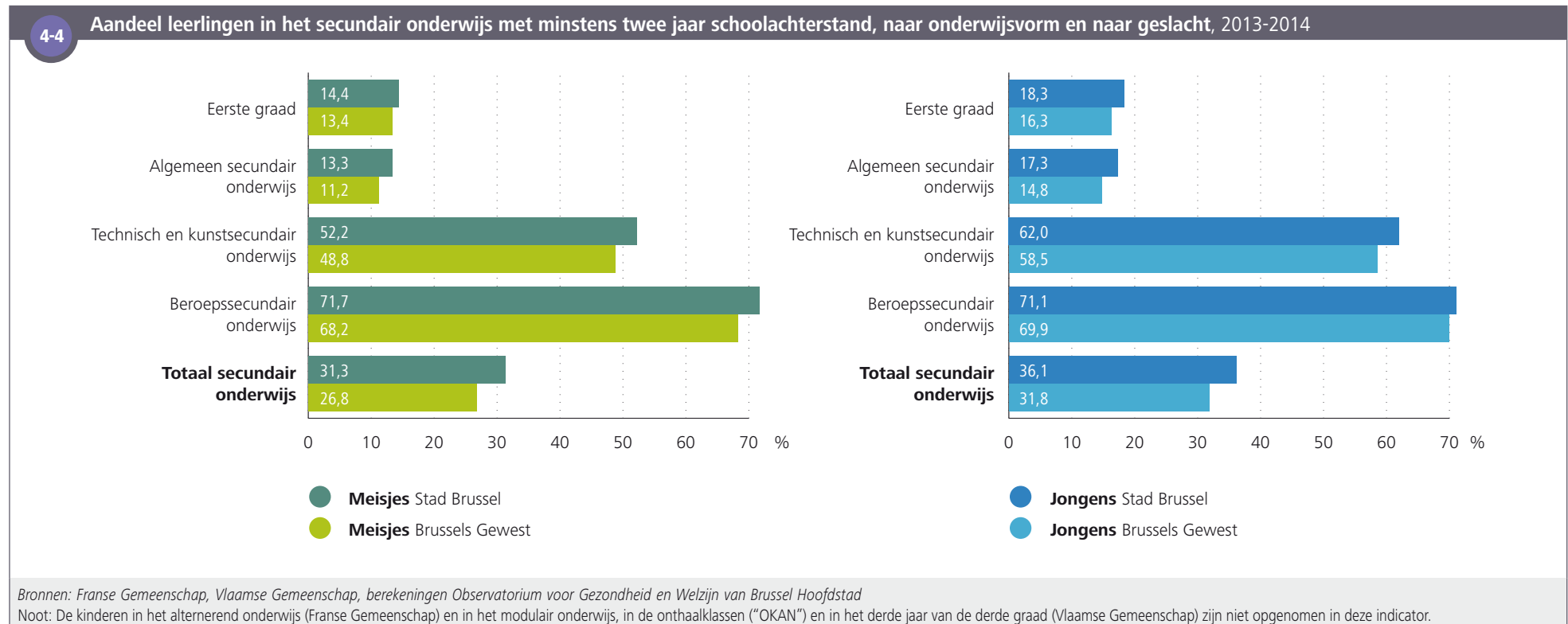
Bron: BISA, Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap
 Noot: De gegevens van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap zijn per onderwijsvorm gegroepeerd.

⁹ Leerlingen die onderwijs volgen binnen een school die niet erkend is door de overheid (Europese of internationale scholen, privéscholen die niet officieel erkend zijn door een van de twee Gemeenschappen, thuisonderwijs) zijn dus niet opgenomen in deze statistieken.

4.3. SCHOOLACHTERSTAND

Het aandeel leerlingen met een **schoolachterstand** (twee jaar of meer) houdt sterk verband met de onderwijsvorm en dit zowel in Stad Brussel als in het hele Gewest. Het percentage leerlingen met een schoolachterstand is het hoogst in het beroepssecundair onderwijs, gevolgd door het technisch en kunstsecundair onderwijs en vervolgens het algemeen onderwijs. Gemiddeld hebben meer jongens dan meisjes schoolachterstand opgelopen (ook al kan deze vaststelling verschillen volgens de onderwijsvormen en de gemeenten).

Het aandeel leerlingen met een schoolachterstand in het secundair onderwijs (alle richtingen samen) is in Stad Brussel groter dan in het Gewest: in 2013-2014 heeft 31 % van de meisjes en 36 % van de jongens in de gemeente die secundair onderwijs volgen, ten minste twee jaar schoolachterstand (tegenover 27 % en 32 % voor het Gewest). De grotere schoolachterstand van de leerlingen die in Stad Brussel wonen in vergelijking met het Gewest doet zich voor vanaf de eerste graad en in alle onderwijsvormen **4-4**.

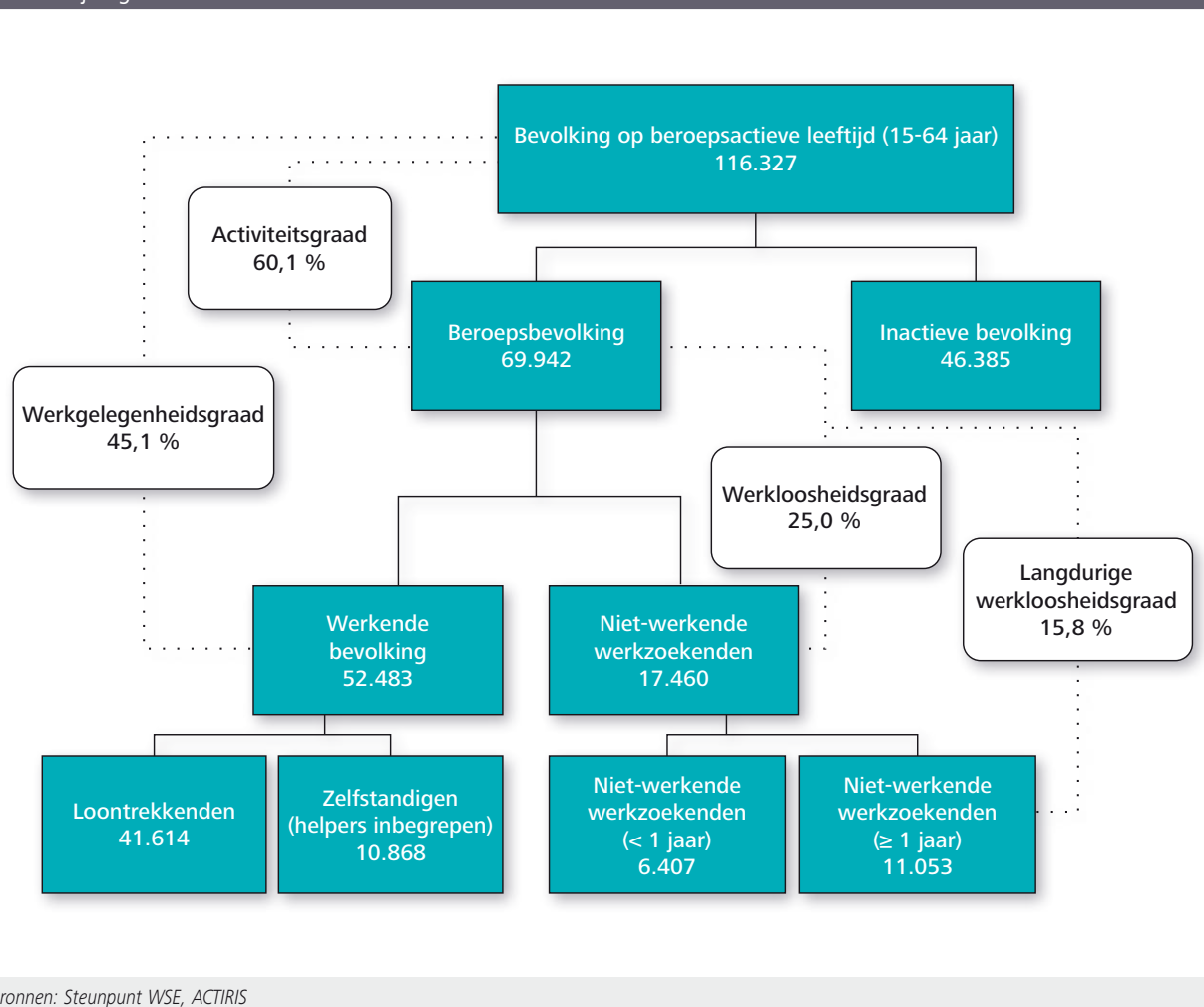

5. ARBEIDSMARKT

5.1. SOCIO-ECONOMISCHE POSITIE VAN DE BEVOLKING

In 2013 is 60 % van de 116 327 personen op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) actief op de arbeidsmarkt in Stad Brussel. Onder hen heeft driekwart een baan (werkende bevolking) en is één kwart ingeschreven bij Actiris als “niet-werkende werkzoekende” (NWWZ). Twee derde van deze werklozen heeft al ten minste één jaar geen werk ⁵⁻¹¹⁰.

5-1 Structuur en kernindicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd, Stad Brussel, jaargemiddelde 2013

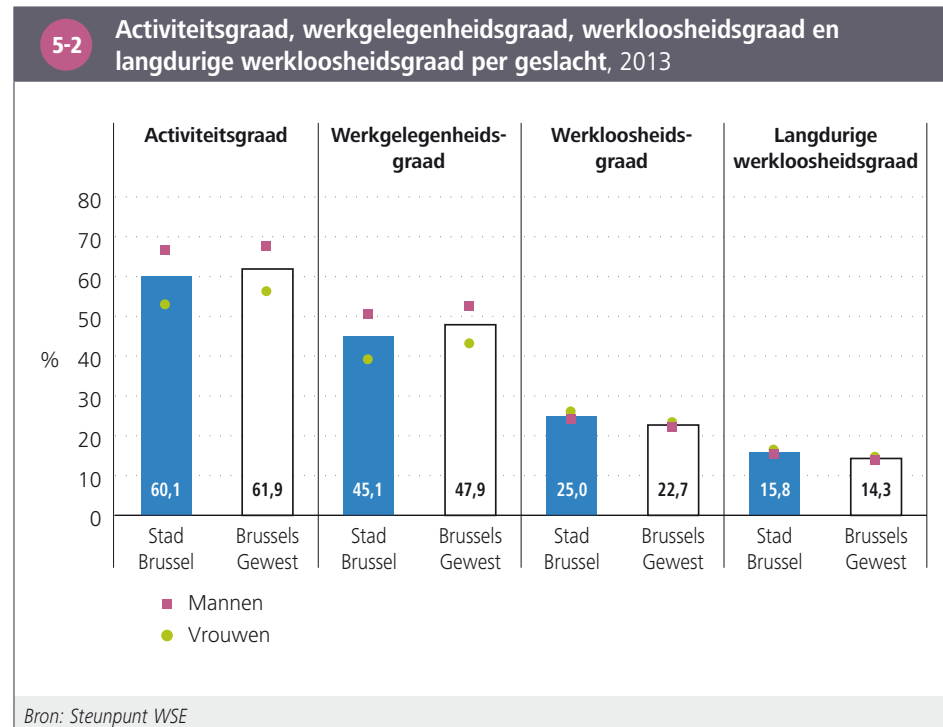

¹⁰ In dit hoofdstuk worden de beroepsbevolking en de werkende bevolking onderschat omdat de personen die in de Europese en internationale instellingen werken, zeelui bij de koopvaardij, huishoudelijk personeel en zwartwerkers niet in rekening worden gebracht.

5.2. ACTIVITEITS-, WERKGELEGENHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

Vergeleken met het Brussels Gewest is de **activiteitsgraad** in Stad Brussel lager, vooral voor de vrouwen. Ook binnen de **beroepsbevolking** lijkt de toegang tot werk moeilijker te zijn: de **werkloosheidsgraad** (totaal en van lange duur¹¹) is hoger in de gemeente dan in het Gewest, zowel voor de mannen als voor de vrouwen. Bijgevolg is ook de **werkgelegenheidsgraad** lager dan in het Gewest en dit geldt voor beide geslachten.

Voor elk van de onderzochte indicatoren is de **genderongelijkheid** in de gemeente groter dan in het Gewest **5-2**.

11 De langdurige **werkloosheidsgraad** stemt overeen met het aantal personen dat een jaar of meer werkloos is ten opzichte van de **beroepsbevolking**.

De situatie van de inwoners van de gemeente op de arbeidsmarkt verschilt sterk volgens de plaats waar ze wonen: de werkloosheidsgraad is driemaal hoger in bepaalde **wijken** van Laken die deel uitmaken van de **arme sikkel** (Noordwijk, Havenwijk en Oud Laken) dan in andere wijken in het zuiden (Vijvers van Elsene) of het oosten van de gemeente (Koninklijke Wijk en Europawijk)¹².

De **activiteitsgraad** van de personen van 25 tot 64 jaar is in Stad Brussel lager dan in het Gewest, in tegenstelling met die van de jongeren (15-24 jaar). Algemeen is de **werkloosheidsgraad** hoger in Stad Brussel dan in het Gewest, ongeacht de leeftijdscategorie, maar het verschil is duidelijker merkbaar in de oudere leeftijdscategorieën **5-3**.

5-3 Activiteitsgraad, werkgelegenheidsgraad en werkloosheidsgraad per leeftijdsgroep, 2013

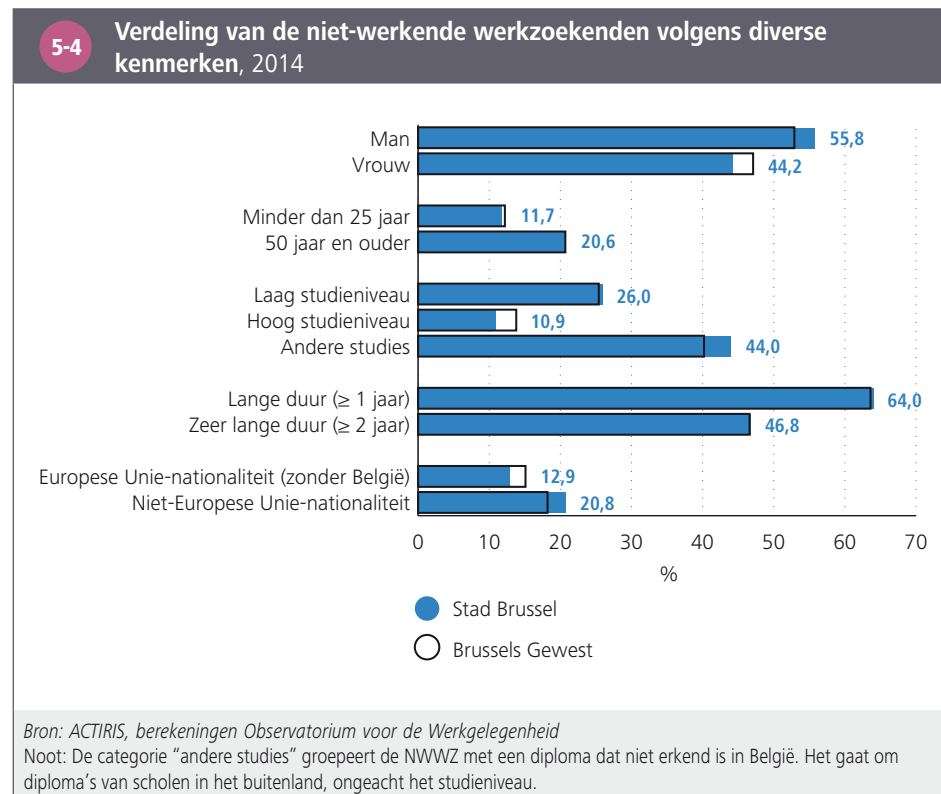
	Activiteitsgraad (%)		Werkgelegenheidsgraad (%)		Werkloosheidsgraad (%)	
	Stad Brussel	Brussels Gewest	Stad Brussel	Brussels Gewest	Stad Brussel	Brussels Gewest
15 tot 24 jaar	30,3	28,7	19,0	18,3	37,1	36,3
25 tot 49 jaar	70,3	73,1	53,5	57,1	23,9	21,9
50 tot 64 jaar	55,9	58,8	42,8	42,1	23,5	20,1
Totaal	60,1	61,9	45,1	47,9	25,0	22,7

Bron: Steunpunt WSE

12 Zie Wijkmonitoring: www.wijkmonitoring.brussels

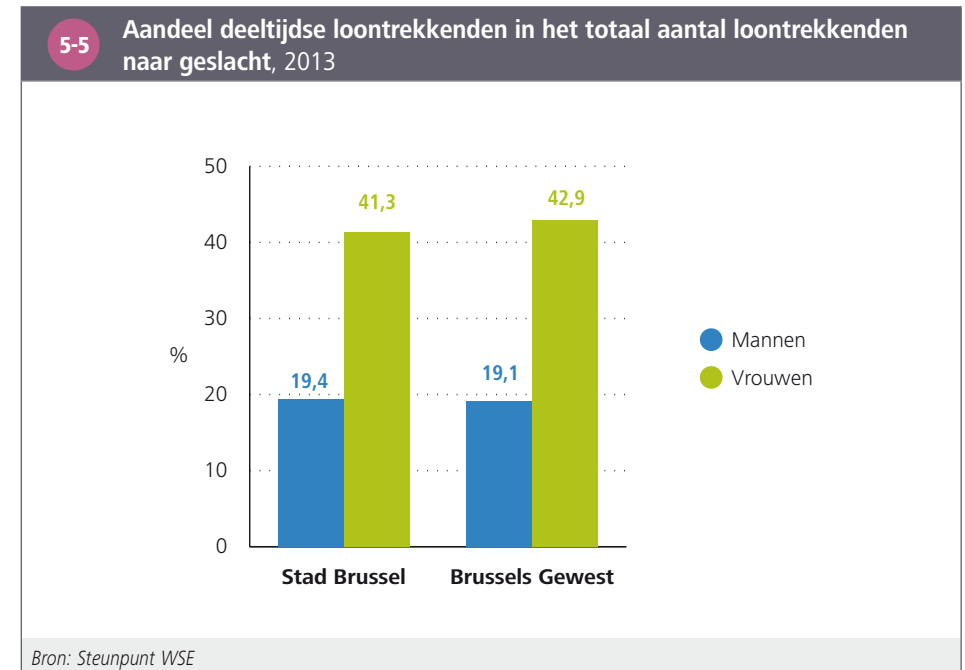
5.3. PROFIEL VAN DE NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

Het profiel van de *niet-werkende werkzoekenden* (NWWZ) wijst op bepaalde verschillen tussen Stad Brussel en het Gewest. In Stad Brussel is de verhouding NWWZ van wie het diploma in België niet wordt erkend ("andere studies") hoger dan in het Gewest. Deze vaststelling dient in verband te worden gebracht met de grotere aanwezigheid (verhoudingsgewijs) van onderdanen van landen buiten de Europese Unie onder de NWWZ in de gemeente. Tot slot zijn mannen oververtegenwoordigd onder de NWWZ in Stad Brussel ⁵⁻⁴.

5.4. DEELTIJDSE WERKNEMERS

Zowel Stad Brussel als het Gewest telt duidelijk meer vrouwelijke dan mannelijke **deeltijdse** loontrekkenden. Het aandeel deeltijdse vrouwelijke loontrekkenden ligt in de gemeente iets lager dan in het Gewest: 41 % van de werkende vrouwen werkt deeltijds (tegenover 43 % in het Gewest) ⁵⁻⁵.

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

6.1. BINNENLANDSE WERKGELEGENHEID

Wat de **binnenlandse werkgelegenheid** betreft, werken er in 2013 11 360 **zelfstandigen** en 224 350 **loontrekkenden** op het grondgebied van Stad Brussel (ongeacht hun verblijfsgemeente), wat goed is voor respectievelijk 14 % van de zelfstandigen en 37 % werknemers in het Gewest. Stad Brussel is met grote voorsprong de Brusselse gemeente met het grootste aantal arbeidsplaatsen, meer bepaald voor loontrekkenden. Immers, 30 % van de arbeidsplaatsen voor arbeiders, 40 % van de arbeidsplaatsen voor bedienden en 40 % van de arbeidsplaatsen voor ambtenaren in het Gewest liggen op het grondgebied van Stad Brussel.

Bijgevolg zijn de verschillen tussen de kenmerken van Stad Brussel enerzijds en het Gewest anderzijds met betrekking tot de binnenlandse werkgelegenheid vrij klein (de gewestelijke cijfers worden sterk beïnvloed door de cijfers van de gemeente).

De verdeling van de arbeidsplaatsen volgens het statuut geeft echter aan dat het aandeel arbeidsplaatsen voor arbeiders in de gemeente lager is in vergelijking met het Gewest, in tegenstelling met het aandeel arbeidsplaatsen voor ambtenaren maar vooral met het aandeel arbeidsplaatsen voor bedienden **6-1**.

6-1 Aantal arbeidsplaatsen naar plaats van tewerkstelling per geslacht en statuut, 31 december 2013		
	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aantal arbeidsplaatsen naar plaats van tewerkstelling	235.206	621.821
Verdeling naar geslacht (in % van het totaal)		
Man	51,1	49,8
Vrouw	48,9	50,2
Verdeling naar statuut (in % van het totaal)		
Arbeider	16,2	20,2
Bediende	63,7	60,8
Ambtenaar	20,1	19,1

Bron: RSZ, berekeningen BISA

De dichtheid inzake kantoren is groot in Stad Brussel (197 183 m²/km², wat meer dan het dubbele is ten opzichte van het Gewest¹³), in het bijzonder in de Vijfhoek maar ook in de Noordwijk, de Europawijk en Kastelein.

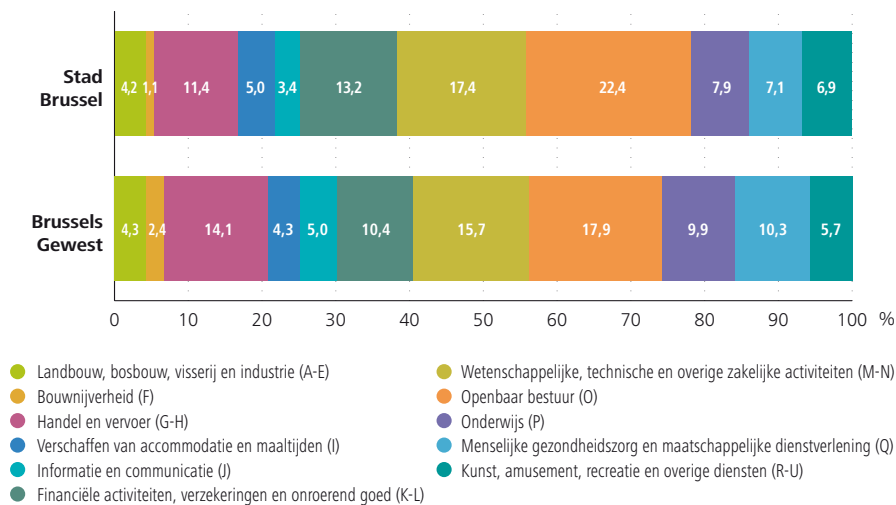
De verdeling van de arbeidsplaatsen per **activiteitstak** in Stad Brussel getuigt van deze grote aanwezigheid van kantoren op het grondgebied. Om te beginnen is het gewicht van de sector "openbaar bestuur" groot, met 22 % van de arbeidsplaatsen in Stad Brussel (tegenover 18 % voor het Gewest). De sector "diensten aan de ondernemingen" vormt de op één na grootste sector wat betreft het aantal arbeidsplaatsen in de gemeente, met 17 % van de arbeidsplaatsen. De op twee na grootste sector is de sector "financiële activiteiten, verzekeringen en onroerend goed" (13 % van de arbeidsplaatsen) **6-2**. De overige sectoren zijn naar verhouding minder vertegenwoordigd dan in het Gewest, al belet dit niet dat Stad Brussel in absolute aantallen de gemeente van het Gewest is met de meeste arbeidsplaatsen in zowat elke geanalyseerde activiteitstak (met uitzondering van de bouwsector die meer arbeidsplaatsen heeft in Anderlecht en van de informati- en communicatiesector die meer arbeidsplaatsen heeft in Schaarbeek).

Deze cijfers houden geen rekening met de arbeidsplaatsen in de **internationale instellingen**, die ook zeer talrijk zijn op het grondgebied van Stad Brussel.

13 Zie website van het BISA: www.bisa.brussels/themas/arbeidsmarkt/

6-2

Verdeling van het aantal arbeidsplaatsen per activiteitssector, 31 december 2013

Bron: RSZ, berekeningen BISA

6.2. ONDERNEMINGEN

De statistieken over het **aantal ondernemingen** die hier worden vermeld hebben enerzijds betrekking op de **lokale vestigingseenheden** (exploitatiezetels van de ondernemingen met minstens één werknemer die aangegeven is bij de RSZ) en anderzijds op de **btw-plichtige ondernemingen** (enkel de maatschappelijke zetels van ondernemingen tellen mee)¹⁴.

Op 31 december 2013 telt Stad Brussel 11 649 **lokale vestigingseenheden** op haar grondgebied, goed voor één derde van het totale aantal eenheden in het Brussels Gewest. De verdeling volgens **grootte** van de vestigingen – bekeken vanuit de invalshoek van het aantal loontrekkenden – wijst op een lichte ondervertegenwoordiging van de kleine ondernemingen (1 tot 9 loontrekkenden) in tegenstelling tot de ondernemingen met ten minste 10 loontrekkenden **6-3**.

6-3

Aantal lokale vestigingseenheden volgens grootte, 31 december 2013

	Stad Brussel	Brussels Gewest
Totale aantal lokale vestigingseenheden	11.649	34.881
Verdeling naar grootteklasse in aantal werknemers (in % van het totaal)		
1 tot 9 werknemers	77,3	78,2
10 tot 49 werknemers	17,1	16,6
50 tot 199 werknemers	4,1	3,8
200 werknemers en meer	1,5	1,4

Bron: RSZ, gedecentraliseerde gegevens, berekeningen BISA

Noot: Locatie volgens de zetel van de **lokale vestigingseenheid**.

¹⁴ Het aantal **btw-plichtige ondernemingen** is bijna altijd hoger dan het aantal **lokale vestigingseenheden** in een gemeente. Dat is te wijten aan het feit dat de statistieken van de btw-plichtige ondernemingen ook de ondernemingen vermelden die geen enkele werknemer aangeven bij de RSZ, wat het geval is voor een groot aantal zelfstandigen. Deze ondernemingen zonder werknemers worden niet in de statistieken over de lokale vestigingseenheden vermeld.

Op 31 december 2014 hebben 17 087 **btw-plichtige ondernemingen** hun maatschappelijke zetel in Stad Brussel (i.e. 18 % van alle btw-plichtige ondernemingen in het Brussels Gewest).

De dynamiek van de **oprichting** van ondernemingen verliep tijdens de periode 2010-2014 op gelijke wijze in Stad Brussel en het Gewest: gemiddeld werden er bijna 12 ondernemingen per 100 ondernemingen opgericht.

Ook de **stopzettingen** waren van dezelfde grootteorde in de gemeente en het Gewest (gemiddeld 8 stopzettingen per jaar op 100 ondernemingen).

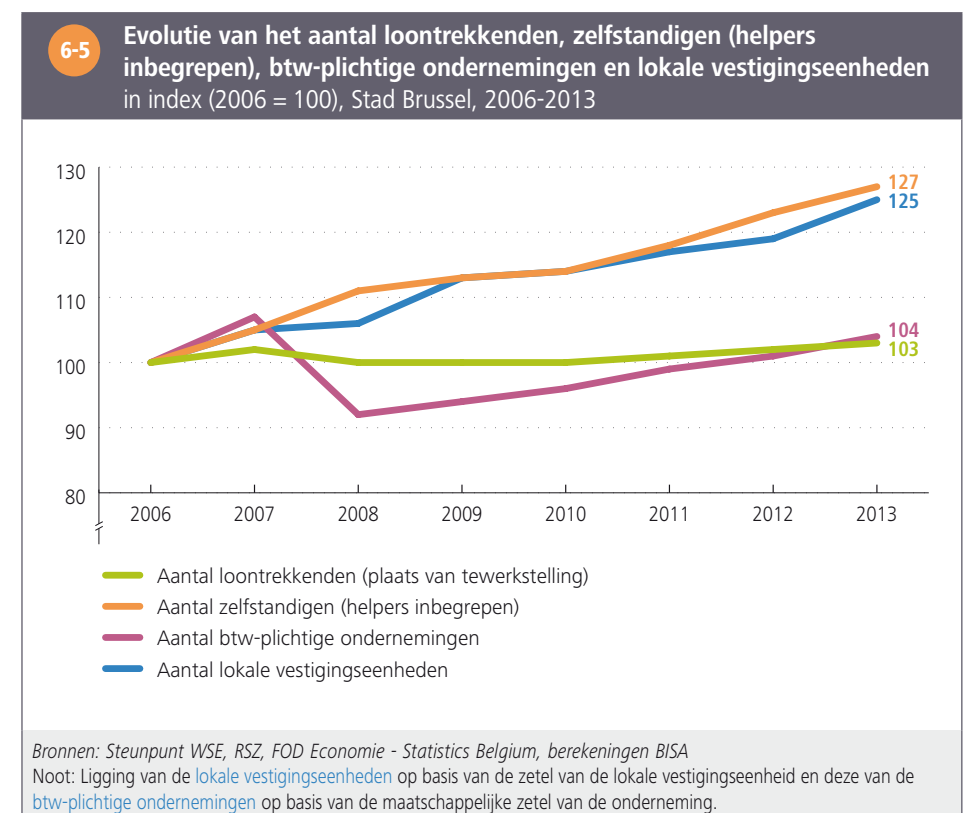
Het aantal **faillissementen** (die slechts een deel van de stopzettingen vertegenwoordigen) was, naar verhouding, echter groter in Stad Brussel (4,8 ondernemingen op 100) dan in het Gewest (2,6 ondernemingen op 100) **6-4**. In alle activiteitstakken zijn de percentages faillissementen in de gemeente groter dan in het Gewest.

6-4 Demografisch verloop van de ondernemingen		
	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aantal btw-plichtige ondernemingen op 31 december 2014	17.087	94.436
Gemiddelde jaarlijkse oprichtingsgraad van btw-plichtige ondernemingen (2010-2014) (%)	11,5	12,0
Gemiddelde jaarlijkse stopzettingsgraad van btw-plichtige ondernemingen (2010-2014) (%)	7,8	8,3
Gemiddelde jaarlijkse faillissementsgraad van ondernemingen (2010-2014) (%)	4,8	2,6

Bron: FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA
 Noot: Locatie volgens de maatschappelijke zetel van de wettelijke eenheid. De verschillende percentages stemmen overeen met de jaarlijkse gemiddelde percentages voor de periode 2010-2014.

6.3. EVOLUTIE 2006-2013

Tijdens de periode 2006-2013 is het aantal zelfstandigen in de gemeente met 27 % gestegen, wat een gelijkaardig tempo is als in het Gewest. De evolutie van het aantal **btw-plichtige ondernemingen** daalde in 2008 maar is daarna opnieuw licht de hoogte in gegaan, zodat hun aantal in 2013 ongeveer hetzelfde is als in 2006. Het aantal **lokale vestigingseenheden** is tijdens deze periode gestegen in de gemeente (+25 %), terwijl het aantal loontrekkenden veeleer stagneerde **6-5**.

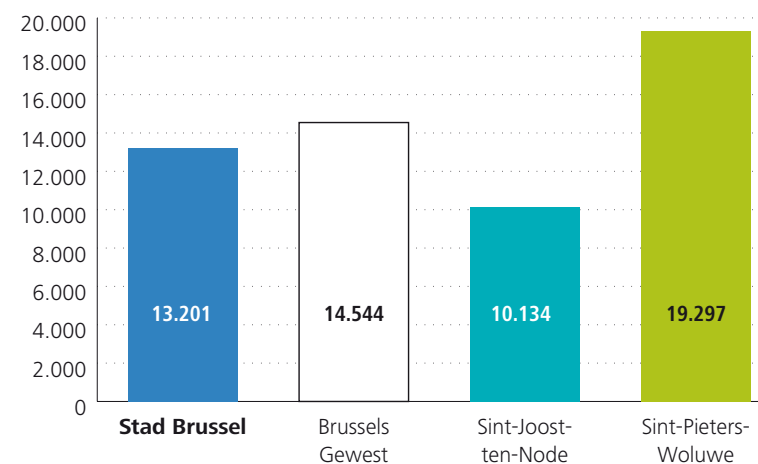
7. INKOMENS

7.1. FISCALE INKOMENS

Op basis van de [fiscale statistieken](#) en rekening houdend met de samenstelling van de huishoudens, bedraagt het [gemiddeld inkomen](#)¹⁵ 13 201 euro in Stad Brussel in 2012, of een bedrag dat 9 % lager ligt dan het gemiddeld inkomen in het Brussels Gewest. Het gemiddeld inkomen is het laagste van het hele Gewest in de gemeente Sint-Joosten-Node en het hoogste in Sint-Pieters-Woluwe ⁷⁻¹.

7-1

Gemiddeld inkomen na belastingen per gewijzigde verbruikseenheid in euro, inkomens 2012

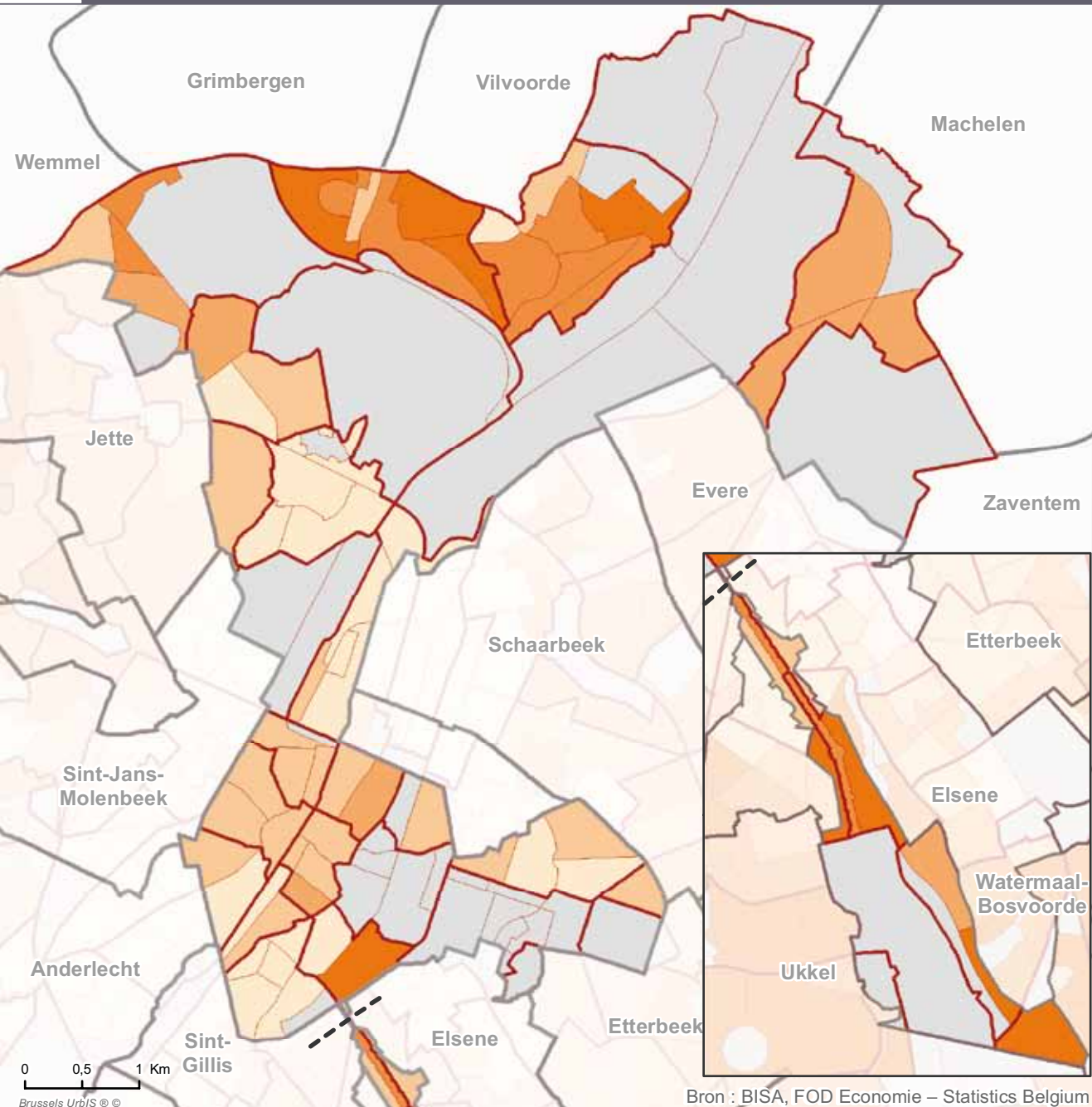

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

¹⁵ Het gaat hier om het [gemiddeld inkomen per gewijzigde verbruikseenheid](#) (GVE) (na belastingen), zie woordenlijst.

7-2

Gemiddeld inkomen na belastingen per gewijzigde verbruikseenheid per statistische sector in euro, Stad Brussel, inkomens 2012

Bron : BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

De **gemiddelde inkomens** schommelen sterk op het uitgestrekte grondgebied van Stad Brussel **7-2**. Haar ligging, deels in de **eerste** en de **tweede kroon**, komt tot uiting op het vlak van de **gemiddelde inkomens** die, globaal, relatief hoger zijn in het uiterste noorden (op de grens met Vlaams-Brabant) en uiterste zuiden (op de grens met Ukkel en Watermaal-Bosvoorde) van de gemeente dan in de centralere delen, in en rond de Vijfhoek. De gemiddelde inkomens van minder dan 11 500 euro vinden we meer bepaald grotendeels terug in de **arme sikkels**, i.e. in de **statistische sectoren** in de **wijken** in het zuiden van Laken (Noordwijk, Oud Laken Oost) of het zuidwesten van de Vijfhoek (Anneessens, Stalingrad en Marollen). De gemiddelde inkomens van meer dan 18 000 euro vinden we terug in de sectoren van de wijk Mutsaard en in sommige sectoren van de wijk Heembeek (uiterste noorden van de gemeente), in de sector Kleine Zavel (zuidoosten van de Vijfhoek) en in sommige sectoren die grenzen aan de Louizalaan of in het uiterste zuiden van de gemeente liggen (wijken Boondaal en Dries).

De **inkomensongelijkheid**, gemeten door de **Gini-coëfficiënt**¹⁶, is identiek in Stad Brussel en het gemiddelde van de 19 gemeenten **7-3**.

7-3 Gini-coëfficiënt, fiscale inkomens 2012		
	Stad Brussel	Gemiddelde van de 19 gemeenten
Gini-coëfficiënt - Totaal netto belastbaar inkomen	0,46	0,46
Gini-coëfficiënt - Inkomen na belastingen	0,39	0,39

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

Er zijn meer fiscale **aangiften** van inkomens van 10 000 tot 15 000 in Stad Brussel dan in het Gewest. Omgekeerd zijn de aangiften van alle schijven van inkomens van meer dan 15 000 euro ondervertegenwoordigd in de gemeente (vergeleken met het Gewest)

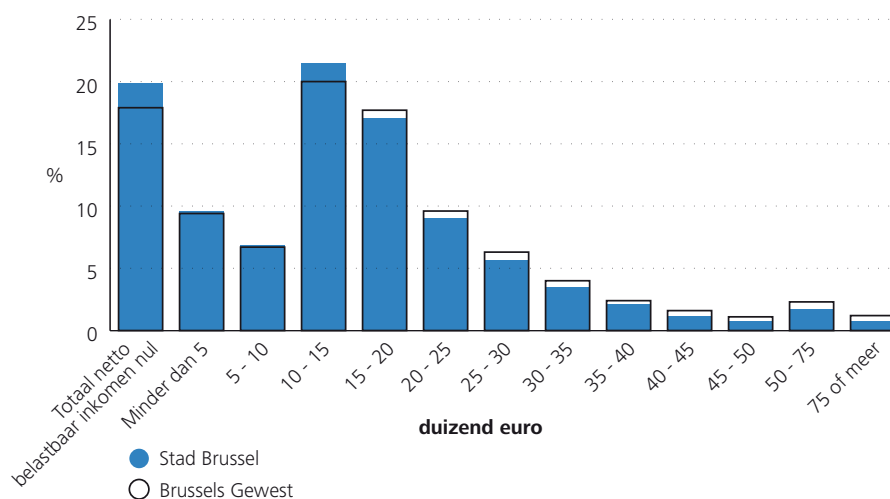
7-4.

Het aandeel van de aangiften waarvan het totaal netto belastbaar inkomen gelijk is aan nul, is in Stad Brussel hoger dan in het Brussels Gewest. De aangiften waarvan het totaal netto belastbaar inkomen nul is, zijn van personen met vrijgestelde inkomens of die geen enkel inkomen aangeven aan de personenbelasting. Het kan gaan om personen die niet-belastbare sociale uitkeringen (zoals het **leefloon**) ontvangen, internationale ambtenaren, bepaalde studenten, bepaalde zelfstandigen of personen die effectief geen enkel inkomen ontvangen.

Deze categorieën van belastingplichtigen kunnen in bepaalde gevallen ook in de heel lage inkomensklassen staan (lager dan 10 000 euro). Deze inkomensklassen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, gezien de vertekeningen die inherent zijn aan de **fiscale statistiek**¹⁷.

7-4

Verdeling van het aantal fiscale aangiften per inkomensklasse na belastingen, inkomens 2012

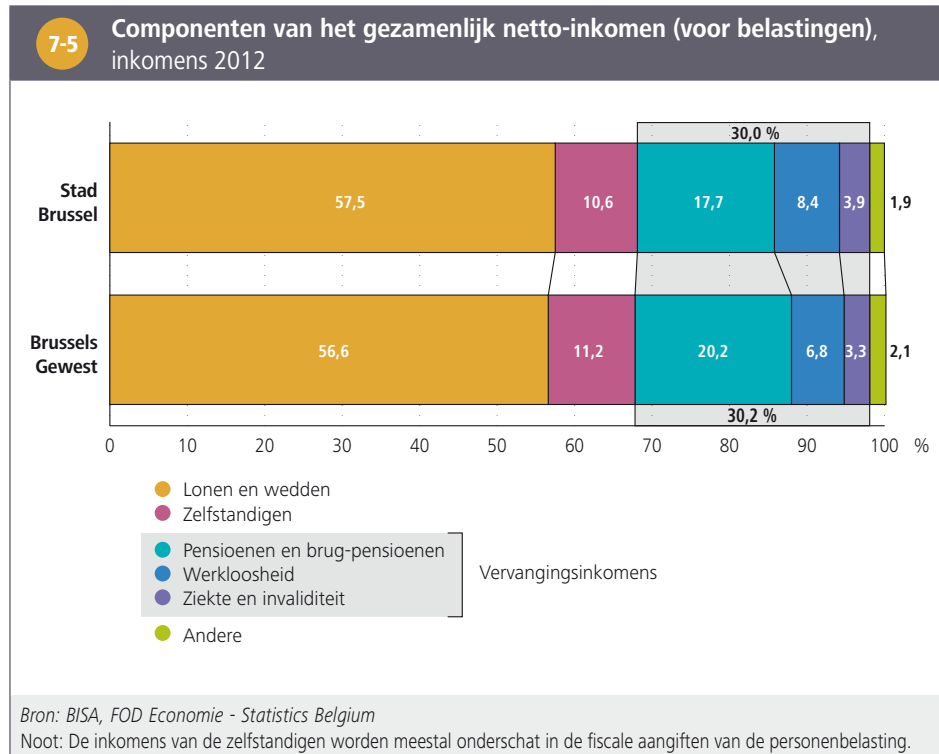
Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

Noten: • In een streven naar eenvoud worden de klassen aangeduid met ronde cijfers, terwijl in werkelijkheid enkel de ondergrens van elke klasse wordt opgenomen.
• Deze grafiek werd opgesteld zonder onderscheid te maken tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften, deze laatste bevatten inkomens van een of twee personen. Een verdeling per type aangiften die verschillend is binnen de gemeente en binnen het hele Gewest kan een invloed hebben op de verdelingen van het aantal aangiften per inkomensklasse.

Uit de analyse van de **bron** van deze fiscale inkomens (vóór belastingen) in 2012 blijkt dat het aandeel van het totale fiscale inkomen van de gemeente uit lonen maar ook het aandeel van de inkomens uit werkloosheids-, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen hoger is in Stad Brussel dan in het Gewest. Omgekeerd vertegenwoordigen de inkomens uit pensioenen en, in mindere mate, uit zelfstandige arbeid minder grote aandelen van het totale inkomen in vergelijking met de situatie in het Gewest **7-5**.

¹⁶ De hier voorgestelde **Gini-coëfficiënt** wordt berekend op basis van de fiscale statistieken en moet onderscheiden worden van deze berekend door Statistics Belgium op basis van de gegevens van de SILC enquête.

¹⁷ Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (2016), *Fiscale statistiek van de inkomens, een geschikte gegevensbron om de levensstandaard van de Brusselaars te meten?* Focus nr. 14, februari 2016.

7.2. PERSONEN DIE LEVEN VAN EEN MINIMUM- OF VERVANGINGSINKOMEN

Het aantal mensen dat recht heeft op een vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkering of invaliditeitsuitkering) of op een bijstandsuitkering is een indicator voor het aantal mensen dat moet rondkomen met een **beperkt inkomen**. De bedragen van deze vervangingsinkomens en bijstandsuitkeringen liggen immers vaak onder de **armoederisicogrens**¹⁸.

Algemeen is het aandeel van de bevolking dat leeft met een werkloosheids-, een invaliditeits- of een bijstandsuitkering in Stad Brussel groter dan in het Gewest, ongeacht de leeftijdscategorie.

Onder de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) leeft in Stad Brussel 6 % met een leefloon of equivalent leefloon, 14 % met een werkloosheids- of inschakelingsuitkering, 5 % met een invaliditeitsuitkering en 2 % met een uitkering voor personen met een handicap. Van de jongeren (18-24 jaar) leeft 13,5 % met een leefloon of een equivalent leefloon en 8 % met een werkloosheids- of inschakelingsuitkering.

Tot slot leeft in Stad Brussel bijna één bejaarde (65 jaar en ouder) op zes met de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) (tegenover ongeveer één op tien in het Gewest), terwijl 9 % van de personen van deze leeftijd een uitkering voor personen met een handicap ontvangt (tegenover 6,5 % in het Gewest) **7-6**.

7-6 Aantal en aandeel personen dat een beroep doet op een werkloosheidsuitkering, invaliditeitsuitkering of bijstandsuitkering, per leeftijdsklasse, 1 januari 2014

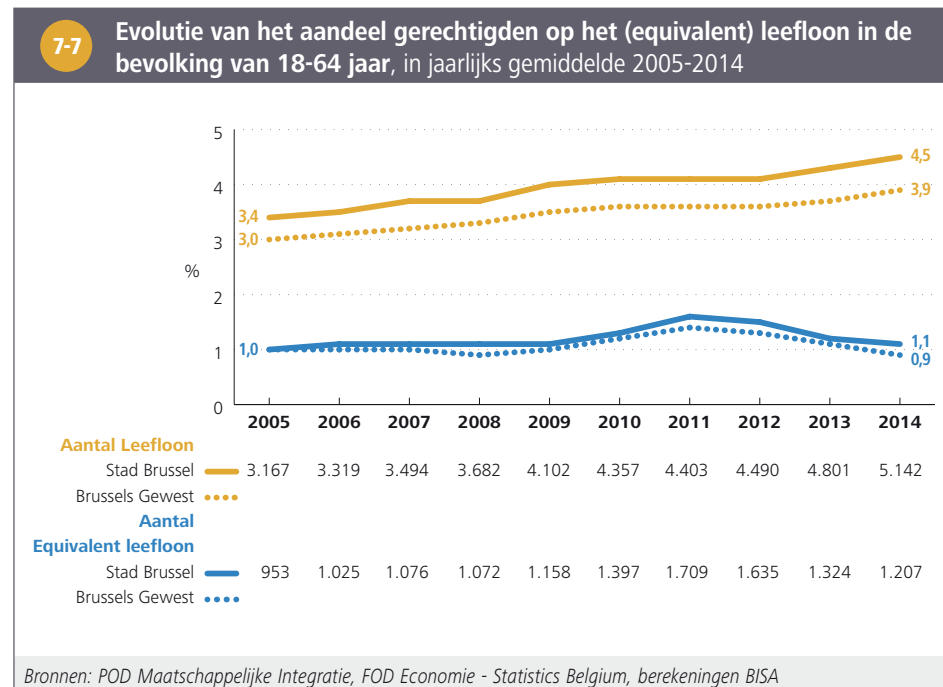
	Stad Brussel		Brussels Gewest
	Aantal	%	%
Bevolking van 18 tot 24 jaar	14.890	100,0	100,0
Leefloon of equivalent leefloon van het OCMW	2.005	13,5	10,6
Werkloosheidsuitkering ¹	1.212	8,1	6,9
Bevolking van 18 tot 64 jaar	111.520	100,0	100,0
Leefloon of equivalent leefloon van het OCMW	6.306	5,7	4,9
Werkloosheidsuitkering ¹	15.705	14,1	12,9
Invaliditeitsuitkeringen ²	5.748	5,2	3,9
Uitkering voor personen met een handicap ²	2.362	2,1	1,9
Bevolking van 65 jaar en meer	19.070	100,0	100,0
Inkomensgarantie voor ouderen	3.053	16,0	10,7
Uitkering voor personen met een handicap ²	1.796	9,4	6,5

Bronnen: POD Maatschappelijke Integratie, RVA, RIZIV, FOD Sociale Zekerheid, RVP, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad
 Noten: [1] Het gaat om het aantal betalingen van uitkeringen.
 [2] Gegevens op 31 december 2013

18 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2015). *Welzijnsbarometer 2015*. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

De **evolutie** van de aandelen gerechtigden op het **leefloon** en het **equivalent leefloon** in de bevolking (18-64 jaar) in Stad Brussel tussen 2005 en 2014 volgt een tendens die vrij goed overeenkomt met de tendens die in het Gewest wordt waargenomen **7-7**¹⁹. Globaal is het aandeel gerechtigden op het leefloon tijdens deze periode gestegen.

Het aandeel gerechtigden op het **equivalent leefloon** is gestegen tussen 2009 en 2011 en is vervolgens weer gedaald tussen 2012 en 2014, waardoor hun aandeel in de bevolking (18-64 jaar) daalde tot het niveau van 2009. Deze tendens wordt grotendeels verklaard door bepaalde federale maatregelen inzake asiel- en migratiebeleid, die tijdens deze periode (2013-2014) hebben geleid tot een daling van de asielzoekers en de vreemdelingen die niet in het bevolkingsregister ingeschreven zijn en die aanspraak kunnen maken op financiële hulp.

7.3. RECHTHEBBENDEN OP DE VERHOOGDE TEGEMOETKOMING (RVV)

Het aantal **rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming** (RVV) voor de verzekering voor geneeskundige verzorging kan worden gebruikt als een indicator voor het aantal personen dat in moeilijke financiële omstandigheden leeft.

In januari 2015 hebben 54 441 personen recht op een verhoogde tegemoetkoming in Stad Brussel als gerechtigde of als persoon ten laste, of 31 % van de bevolking (tegenover 26 % in het Gewest). De percentages gerechtigden zijn hoger dan die voor het Brussels Gewest, ongeacht de leeftijdscategorie, maar het verschil is meer uitgesproken voor de jongeren en de senioren. 41 % van de jongeren onder de 18 jaar en 39 % van de personen van 65 jaar en ouder heeft immers het statuut van RVV in de gemeente, tegenover respectievelijk 33 % en 30 % in het Gewest **7-8**.

7-8 Aantal en aandeel rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging (RVV), per leeftijdsklasse en per geslacht, januari 2015

Leeftijdsklasse	Stad Brussel						Brussels Gewest		
	Aantal rechthebbenden ¹			Percentage rechthebbenden ¹ in de bevolking			Percentage rechthebbenden ¹ in de bevolking		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Minder dan 18 jaar	8.808	8.097	16.906	41,4	40,7	41,1	33,5	33,2	33,3
18 - 24 jaar	2.523	2.576	5.099	33,6	32,8	33,2	27,2	27,8	27,5
25 - 64 jaar	11.990	12.938	24.928	22,8	27,3	25,0	19,2	23,0	21,1
65 jaar en meer	2.988	4.520	7.508	36,5	41,0	39,1	26,4	32,1	29,8
Totaal	26.309	28.131	54.441	29,4	32,7	31,0	24,1	27,1	25,6

Bronnen: KSZ-Datawarehouse Arbeidsmarkt en sociale bescherming, BISA, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad
Noot: [1] Gerechtigden en personen ten laste.

¹⁹ De evolutie in Stad Brussel oefent een belangrijke invloed uit op de evolutie in het Gewest, daar het aantal gerechtigden op het (equivalent) leefloon goed is voor 17 % van het totale aantal gerechtigden in het Gewest.

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

8.1. KERNINDICATOREN VOOR DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN

De gewone **begroting** verwijst naar het geheel van ontvangsten en uitgaven die een regelmatig en gebruikelijk karakter hebben. De ontvangsten en uitgaven betreffende investeringen behoren dan weer tot de buitengewone begroting. Tussen 2008 en 2013 vertoonden de rekeningen van Stad Brussel een gewoon resultaat dat meestal deficitair was, al is het gecumuleerd resultaat elk jaar positief gebleven.

Voor de rekeningen van 2008-2013 waren de gewone ontvangsten en uitgaven **per inwoner** in Stad Brussel gemiddeld vrij hoog. Hetzelfde geldt voor de investeringsuitgaven per inwoner. Bovendien is de **schuld** per inwoner van de gemeente eveneens vrij hoog **8-1**. Het bedrag van de schuld bij het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) vertegenwoordigt 13 % van de totale schuld van de gemeente (tegenover 15 % voor de 19 gemeenten).

Als gevolg van haar hoofdstedelijke functie op meerdere niveaus zijn de kernindicatoren van Stad Brussel over de gemeentelijke financiën vrij hoog. Om het hoofd te bieden aan de aanzienlijke uitgaven die dit statuut van hoofdstad met zich meebrengt, krijgt Stad Brussel heel wat financiële steun van de andere bestuursniveaus.

8-1

Kernindicatoren van de gemeentelijke financiën, gemiddelde van de rekeningen 2008-2013

	Stad Brussel	19 Brusselse gemeenten
Gewone ontvangsten in euro per inwoner	3.262	1.681
Gewone uitgaven in euro per inwoner	3.376	1.696
Schuld ¹ in euro per inwoner	2.349	1.333
Investeringsuitgaven in euro per inwoner	420	248

Bronnen: GOB - Brussel Plaatselijke Besturen, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA

Noot: [1] Schulden bij het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën inbegrepen.

De **liquiditeitsratio** geeft het vermogen weer van de gemeente om haar financiële verbintenissen op korte termijn na te leven. In 2013 is deze ratio in Stad Brussel hoger dan de eenheid (1,52), wat betekent dat de gemeente over het vermogen beschikt om haar schulden op korte termijn (ten hoogste één jaar) af te lossen zonder zich echter in een comfortabele positie te bevinden.

De **graad van financiële autonomie** van de gemeente geeft trouwens aan dat 72 % van haar middelen afkomstig is uit eigen kapitaal, wat een veeleer gunstige situatie is in vergelijking met het gemiddelde van deze indicator voor de 19 gemeenten (62 %).

8.2. STRUCTUUR VAN DE BELANGRIJKSTE GEWONE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

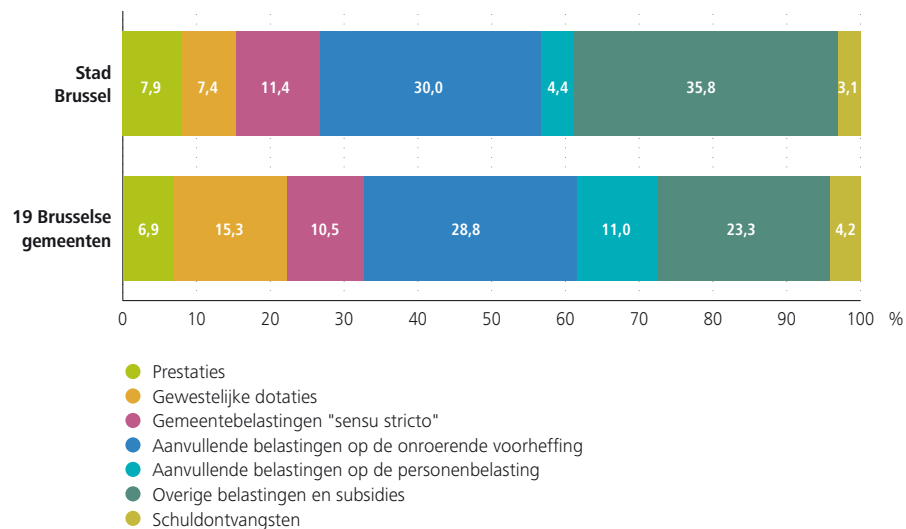
De ontvangsten uit de opcentiemen bij de **onroerende voorheffing** vertegenwoordigen een belangrijke bron van ontvangsten voor de gemeente (30 % van de ontvangsten). In verhouding tot het aantal inwoners is Stad Brussel de gemeente waar het rendement van de onroerende voorheffing het hoogst is van het hele Gewest, dankzij een grote belastinggrondslag als gevolg van de aanwezigheid van een groot aantal kantoren op haar grondgebied (en een tarief van opcentiemen bij de onroerende voorheffing dat hoger is dan het gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten).

Omgekeerd is het aandeel van de ontvangsten uit de opcentiemen bij de **personenbelasting** in de totale ontvangsten vrij laag in Stad Brussel. Het rendement van de personenbelasting per inwoner is eveneens lager dan het gemiddelde van de Brusselse gemeenten (als gevolg van de sociaaleconomische situatie van de inwoners en een tarief onder het gemiddelde van de 19 gemeenten).

Het aandeel "**overige belastingen en subsidies**", die de transfers van de andere bestuursniveaus naar Stad Brussel omvatten, is bijzonder hoog (36 % van de ontvangsten) als gevolg van de hoofdstedelijke functies van de gemeente **8-2**.

8-2

Verdeling van de gewone ontvangsten (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2008-2013

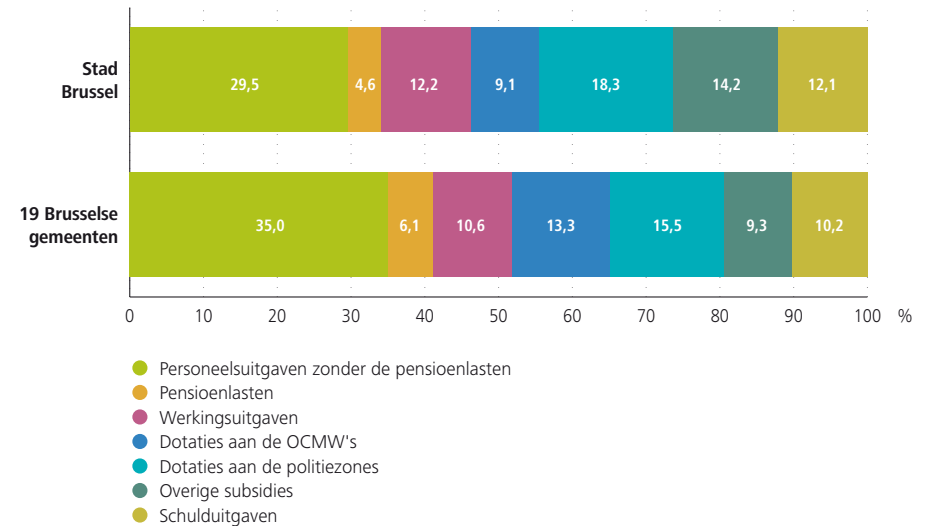
Bron: GOB - Brussel Plaatselijke Besturen, berekeningen BISA

- Noten:
- De ontvangsten uit prestaties zijn die waarvoor de gemeente als tegenprestatie iets levert (bijvoorbeeld huurinkomsten voor een gebouw).
 - De schuldontvangsten omvatten hoofdzakelijk de dividenden die de gemeenten krijgen van de intercommunales en daarnaast de kredietinteresten.

In de periode 2008-2013 werd gemiddeld 34 % van de **uitgaven** aan de personeelskosten van het gemeentebestuur besteed (pensioenlasten inbegrepen), tegenover 41 % voor de 19 gemeenten. De uitgaven van transfers in verband met de dotatie aan de politiezones zijn, naar verhouding, groter in Stad Brussel dan in de 19 gemeenten samen (18 % van de uitgaven voor Stad Brussel, tegenover 15,5 % voor de 19 gemeenten) **8-3**. De bedragen van elke uitgavenpost, herleid tot het aantal inwoners van de gemeente, zijn – in uiteenlopende mate – hoger dan die van de 19 gemeenten samen.

8-3

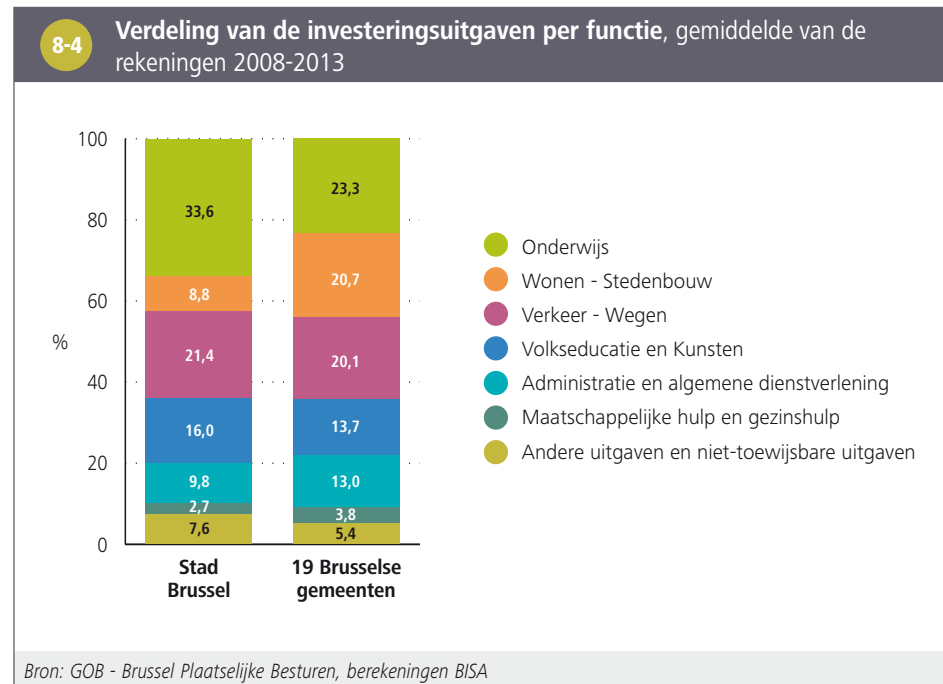
Verdeling van de gewone uitgaven (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2008-2013

Bron: GOB - Brussel Plaatselijke Besturen, berekeningen BISA

8.3. INVESTERINGEN

De **investeringsuitgaven** schommelen sterk van jaar tot jaar. Men kan echter vaststellen dat, in de periode 2008-2013, gemiddeld één derde van de gemeentelijke investeringen betrekking had op het domein “onderwijs” (een groter aandeel dan dat van de 19 gemeenten samen). Ook in het domein “wegen en verkeer” werd veel geïnvesteerd (21 % van de investeringsuitgaven), en hetzelfde geldt voor het domein “volkseducatie en kunsten” (16 %) **8-4**.

9. HUISVESTING

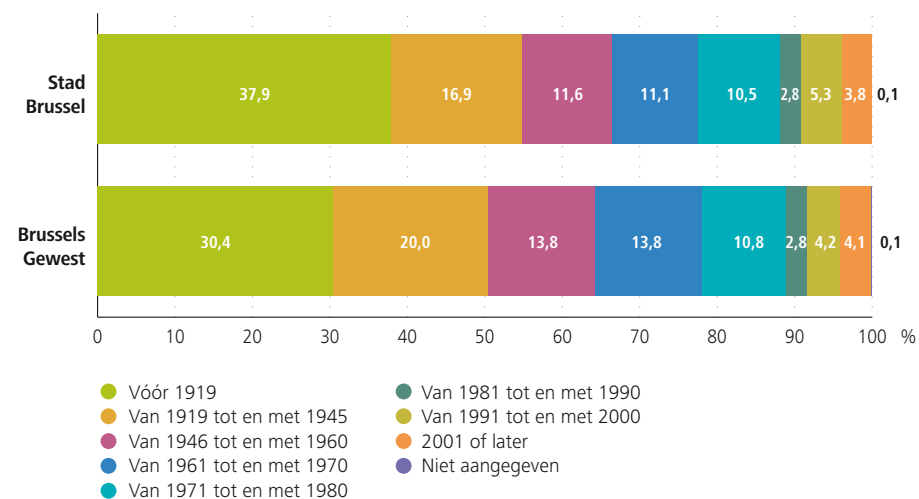
Op 1 januari 2014 werden 27 345 gebouwen en 83 870 woningen geteld in Stad Brussel, waarvan 7 809 sociale woningen.

9.1. KENMERKEN VAN HET WONINGBESTAND

Stad Brussel omvat de Vijfhoek, terwijl de rest van de gemeente deels in de [eerste](#) en deels in de [tweede kroon](#) ligt. Ze heeft dan ook een heterogene bebouwing wat betreft het bouwjaar van de gebouwen. Een vrij aanzienlijk deel van de gebouwen is oud. Volgens de gegevens van de Census 2011 over de [conventionele woningen](#) zijn de zeer oude woningen – gebouwd vóór 1919 – goed voor 38 % van de woningen in de gemeente, een hoger aandeel dan in het Gewest (30 %) **9-1**.

9-1

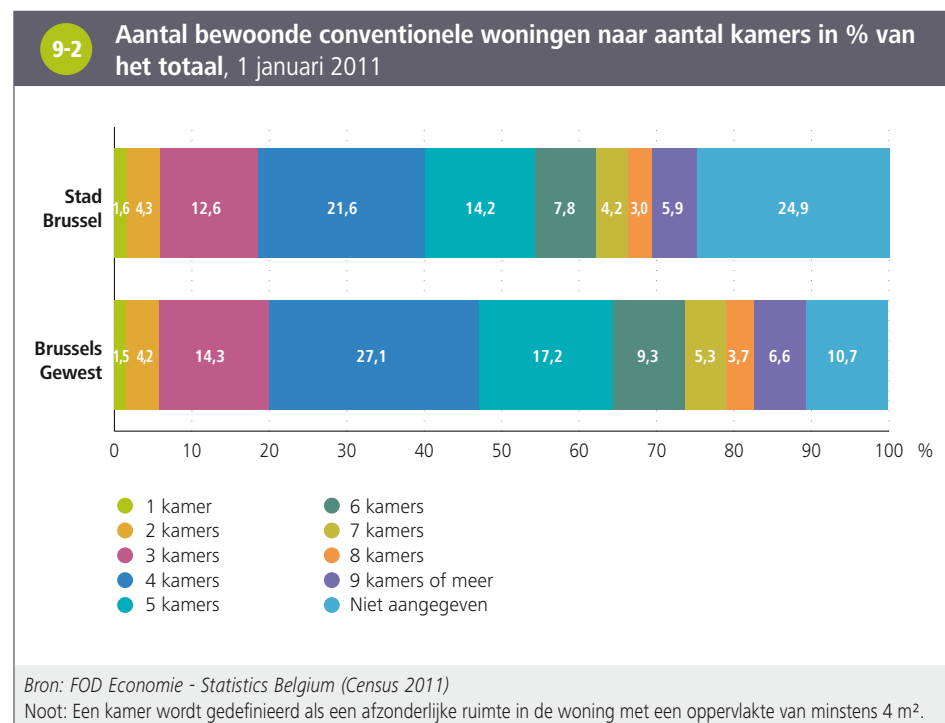
Aantal bewoonde conventionele woningen naar bouwperiode in % van het totaal, 1 januari 2011

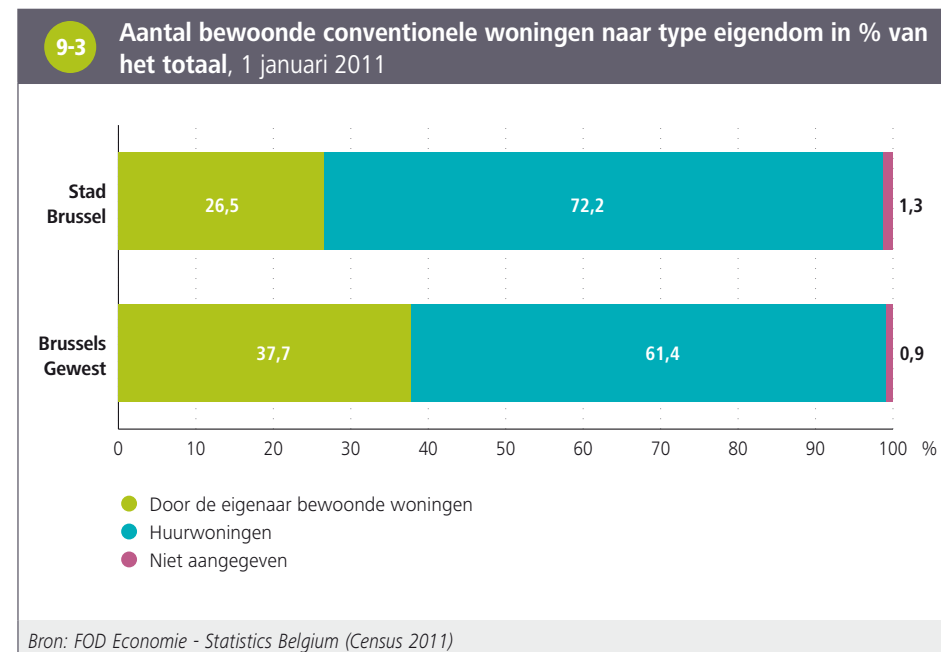
Bron: FOD Economie - Statistics Belgium (Census 2011)

Noot: Het bouwjaar is het jaar van beëindiging van de opbouw van het gebouw waarin de woning zich bevindt. Het gaat dus niet om de laatste renovatie.

Wat betreft het **aantal kamers** en rekening houdend met de woningen waarvoor de informatie niet beschikbaar is, telt 18,5 % van de woningen in Stad Brussel één tot 3 kamers; 22 % telt 4 kamers, 26 % telt 5 tot 7 kamers en 9 % telt 8 kamers en meer. Het aandeel woningen waarvoor het aantal kamers "niet aangegeven" is, is bijzonder hoog in Stad Brussel (25 % van de woningen, tegenover 11 % in het Gewest); bijgevolg dient men de nodige voorzichtigheid aan de dag te leggen bij de interpretatie van de cijfers van figuur 9-2.

Nog steeds op basis van de gegevens van de Census 2011 blijkt dat 72 % van de woningen in Stad Brussel wordt bewoond door **huurders**, een beduidend hoger aandeel in vergelijking met het Gewest 9-3.

9.2. SOCIALE WONINGEN

Op 31 december 2013 telt Stad Brussel 7 809 **sociale woningen** op haar grondgebied (of 171 meer dan in 2005). In verhouding tot het aantal huishoudens is het aandeel sociale woningen hoger dan in het Gewest: er zijn iets meer dan 9 sociale woningen per 100 huishoudens (tegenover 7 per 100 in het Gewest) **9-4**.

Op basis van gegevens die van 2011 dateren, bedraagt het aandeel huishoudens dat voor een **aanvraag** van sociale woning is ingeschreven 9,5 % in Stad Brussel (tegenover 7 % voor het Gewest)²⁰.

9-4 Aantal en aandeel sociale woningen, 31 december 2013	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aantal sociale woningen	7.809	39.393
Aantal sociale woningen voor 100 private huishoudens	9,5	7,3

Bronnen: BGHM, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA

9.3. HUURPRIJS EN VASTGOEDPRIJZEN

Gemiddeld liggen de **huur- en vastgoedprijzen** in Stad Brussel relatief dicht in de buurt van die van het Gewest. Gemiddeld zijn de huur- en verkoopprijzen van huizen iets lager en de verkoopprijzen van appartementen iets hoger dan die in het Gewest. In 2013 bedraagt de gemiddelde maandelijkse huurprijs van een woning met twee slaapkamers 704 euro in Stad Brussel tegenover 732 euro in het Brussels Gewest. De gemiddelde verkoopprijs van appartementen, flats en studio's bedraagt 255 400 euro in de gemeente (tegenover 224 800 euro voor het Gewest) en de gemiddelde verkoopprijs van huizen 344 300 euro (tegenover 365 200 euro in het Gewest) **9-5**.

9-5 Huurprijs en vastgoedprijzen	Stad Brussel	Brussels Gewest
Gemiddelde maandelijkse huurprijs van een woning met 2 slaapkamers in 2013 (euro)	704	732
Gemiddelde verkoopprijs van gewone woonhuizen in 2014 (duizenden euro)	344,3	365,2
Gemiddelde verkoopprijs van appartementen, flats en studio's in 2014 (duizenden euro)	255,4	224,8

Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, FOD Economie - Statistics Belgium, BGHM

20 Zie Wijkmonitoring: www.wijkmonitoring.brussels

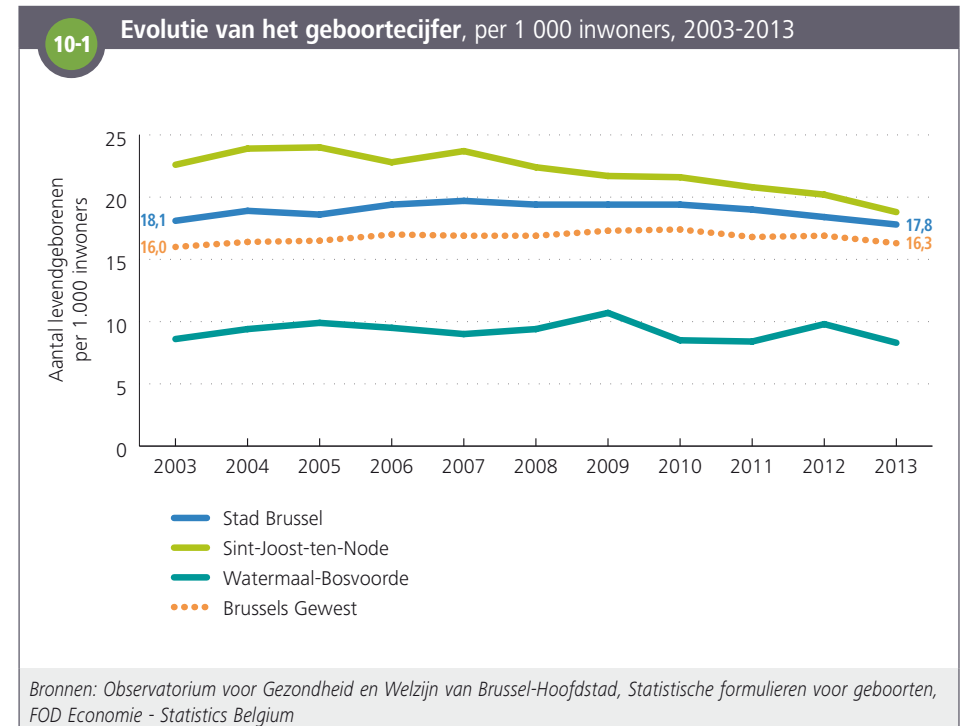
10. GEZONDHEID

10.1. GEZONDHEID VAN DE PASGEBORENEN

Geboortecijfer

In 2013 waren er onder de inwoners van Stad Brussel volgens de [Statistische geboorteformulieren](#) 3 014 **levendgeborenen**, ofwel 196 meer dan in de gegevens betreffende de [officiële bevolking](#). Dit verschil is te wijten aan de geboorten bij ouders die asiel hebben aangevraagd en in het wachtregister zijn ingeschreven, maar ook bij ouders die onregelmatig in het land verblijven of een bijzonder statuut hebben (bv. diplomatiek personeel) en niet zijn opgenomen in de officiële bevolkingscijfers²¹.

Tussen 2003 en 2013 is het aantal geboorten in Stad Brussel gestegen (deels als gevolg van de toename van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd), maar het [geboortecijfer](#) is stabiel gebleven **10-1**. Voor de hele periode is het geboortecijfer in Stad Brussel hoger dan in het Gewest. In 2014 komt het [totale vruchtbaarheidscijfer](#) in de gemeente (2,0) in de buurt van dat van het Gewest (1,9)²².

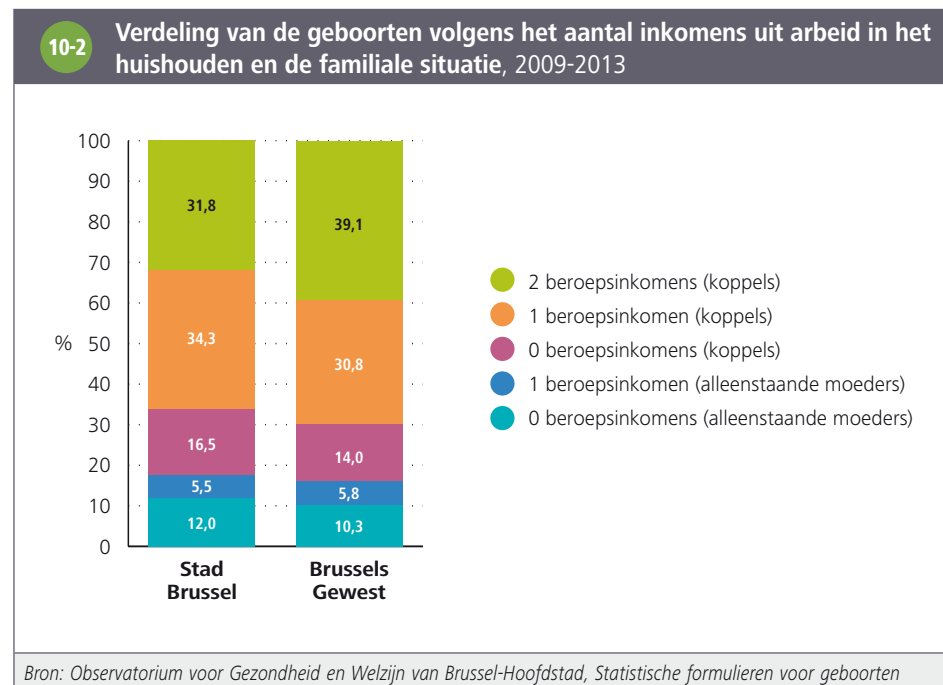

21 Anderzijds omvat de [officiële bevolking](#), in tegenstelling tot de [Statistische geboorteformulieren](#), wel de geboorten van Belgische inwoners die in het buitenland worden geboren. Voor meer informatie over dit thema zie Hercot en al, 2015; Perinatale gezondheidsindicatoren van Brussel 2000-2012. Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad.

22 Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium.

Sociodemografische kenmerken van de geboorten en de moeders

Gelet op de ongunstige sociaaleconomische situatie van een deel van de gezinnen in de gemeente, is het percentage kinderen dat wordt geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid hoger in Stad Brussel (28,5 %) dan in het Gewest (24 %). Bovendien wordt 40 % van de kinderen geboren in een huishouden met slechts één inkomen, tegenover 37 % in het Gewest. Het aandeel kinderen dat wordt geboren in een eenoudergezin (alleenstaande moeder) bedraagt 17,5 % in de gemeente (tegenover 16 % in het Gewest) **10-2**.

Van de vrouwen die tussen 2009 en 2013 in Stad Brussel zijn bevallen, bezit 53 % niet de Belgische **nationaliteit** en is 79 % niet als Belgische geboren (tegenover respectievelijk 50 % en 74 % voor het Gewest).

Onder de vrouwen die in 2013 zijn bevallen, zijn de meest vertegenwoordigde nationaliteiten respectievelijk de Belgische (49 % van de vrouwen), de Marokkaanse (12 %), de Roemeense (5 %), de Franse (3,6 %) en de Guinese (3,1 %). Tussen 2003 en 2013 kenden de aandelen moeders van Poolse en Roemeense nationaliteit de sterkste toename (ze vertegenwoordigden respectievelijk 1,8 % en 1,1 % van de vrouwen die in 2013 zijn bevallen).

Gezondheid van de borelingen en de moeders

Bij de vrouwen die tussen 2009 en 2013 zijn bevallen, zijn de zeer **jonge moeders**, naar verhouding, in Stad Brussel iets meer vertegenwoordigd (2,7 %) dan in het Brussels Gewest (2,2 %). Een verklaring hiervoor ligt in de hogere **vruchtbaarheidsgraad** van de 15- tot 19-jarigen (1,8 % tegenover 1,4 % voor het Gewest); het aandeel vrouwen in deze leeftijdscategorie verschilt niet in vergelijking met het Gewest. De andere indicatoren voor de **gezondheid van moeder en kind** in Stad Brussel, die hieronder worden voorgesteld, verschillen niet significant van die van het Brussels Gewest **10-3**.

10-3 Indicatoren van de gezondheid van moeder en kind, 2009-2013

	Stad Brussel		Brussels Gewest
	Aantal	Per 100 levendgeborenen	Per 100 levendgeborenen
Meerlinggeboorten	563	3,7	3,8
Vroeggeboorte (< 37 weken)	1084	7,1	7,3
Laag geboortegewicht in functie van de zwangerschapsduur	1528	10,0	9,9
Moeders < 20 jaar	405	2,7	2,2
Moeders ≥ 40 jaar	782	5,2	4,9

Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor geboorten en overlijden
 Noot: De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

Perinatale, infantiele en foeto-infantiele mortaliteit

De [perinatale, infantiele en foeto-infantiele sterfte](#) in Stad Brussel is niet significant verschillend van de cijfers voor het Gewest [10-4](#).

10.2. ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND

Levensverwachting

In Stad Brussel bedraagt de [levensverwachting](#) in 2012²³ voor vrouwen 82,3 jaar en voor de mannen 76,9 jaar, tegenover respectievelijk 82,9 jaar en 78,2 jaar in het Gewest. Tijdens de periode 2002-2012 is de levensverwachting iets lager dan in het Gewest. Ze is sterker toegenomen voor de mannen dan voor de vrouwen, zowel in de gemeente als in het Brussels Gewest [10-5](#). Het verschil in levensverwachting in vergelijking met het Gewest heeft te maken met een hoger sterftecijfer van de senioren in de gemeente ten opzichte van het Gewest, in het bijzonder voor de mannen. Dit verschil kan in verband worden gebracht met het feit dat in Stad Brussel een groter aandeel senioren in armoede leeft dan het geval is in het Gewest (cf. Hoofdstuk 7).

Vroegtijdig overlijden (voor 75 jaar)

In Stad Brussel bedraagt het vroegtijdig sterftecijfer (vóór 75 jaar) 385 per 100 000 mannen en 218 per 100 000 vrouwen [10-6](#). Na standaardisatie voor leeftijd blijkt dit cijfer voor de mannen in Stad Brussel significant hoger te zijn dan in het Brussels Gewest (+14 %). Vergeleken met de situatie in het Gewest is de vroegtijdige sterfte door kankers (meer bepaald van strottenhoofd, luchtpijp, bronchiën en longen), hart- en vaatziekten (bv. ischemische hartziekten) en aandoeningen van de luchtwegen (bv. chronische aandoeningen van de luchtwegen) evenals door externe oorzaken (meer bepaald accidentele vergiftiging, waarvan bijna de helft van de gevallen betrekking heeft op overdosissen van drugs) hoger bij de mannen van Stad Brussel.

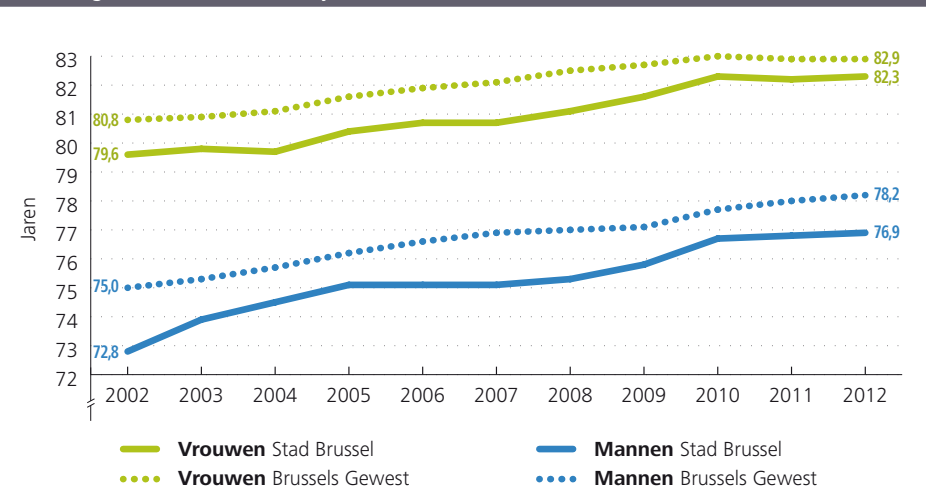
10-4 Perinatale, infantiele en foeto-infantiele sterfte, 2009-2013

	Stad Brussel		Brussels Gewest
	Aantal	Per 1.000 geboorten	Per 1.000 geboorten
Perinatale mortaliteit	121	7,8	7,8
Infantiele mortaliteit	48	3,1	3,0
Foeto-infantiele mortaliteit	147	9,5	9,4

Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor geboorten en overlijden

Noot: De [statistisch significante verschillen](#) in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

10-5 Evolutie van de levensverwachting bij de geboorte per geslacht, glijdende gemiddelden over drie jaar¹, 2002-2012

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden, FOD Economie - Statistics Belgium

Noot: [1] Het glijdend gemiddelde over 3 jaar wordt, bijvoorbeeld voor 2002 berekend als volgt: Levensverwachting in 2002 = (levensverwachting in 2001 + levensverwachting in 2002 + levensverwachting in 2003) / 3

23 De [levensverwachting](#) in 2012 wordt hier bepaald als het glijdend gemiddelde van de levensverwachting over 3 jaar heen ((levensverwachting 2011 + levensverwachting 2012 + levensverwachting 2013) / 3).

10-6

Bruto vroegtijdig sterftcijfer (< 75 jaar) voor de belangrijkste vroegtijdige doodsoorzaken, per geslacht, Stad Brussel en verschil in vergelijking met het Brussels Gewest na standaardisatie voor leeftijd, 2009-2013

	Mannen			Vrouwen		
	Aantal sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (/100.000)	Vershil in sterftcijfer in vergelijking met het Brussels Gewest ¹	Aantal sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (/100.000)	Vershil in sterftcijfer in vergelijking met het Brussels Gewest ¹
Alle doodsoorzaken	1527	385,1	+14 %	816	217,9	+5 %
Infectieuze en parasitaire aandoeningen	50	12,6	+20 %	24	6,4	-10 %
Kankers	520	131,1	+12 %	307	82,0	-5 %
<i>Kanker lip, mondholte, pharynx</i>	21	5,3	+2 %	6	-	-
<i>Maagkanker</i>	20	5,0	+20 %	5	-	-
<i>Colorectaal</i>	28	7,1	-3 %	14	-	-
<i>Kanker pancreas</i>	24	6,1	-10 %	22	5,9	+12 %
<i>Kanker van strottenhoofd, luchtpijp, bronchiën en longen</i>	191	48,2	+23 %	72	19,2	+9 %
<i>Borstkanker</i>	< 5	-	-	73	19,5	-1 %
<i>Prostaat</i>	24	6,1	+22 %	0	-	-
<i>Kanker lymfweefsels</i>	33	8,3	-1 %	23	6,1	+21 %
Endocriene, voedings- en stofwisselingsziekten	42	10,6	+33 %	31	8,3	+48 %
<i>Diabetes</i>	28	7,1	+38 %	16	-	-
Ziekten van zenuwstelsel en zintuigen	32	8,1	-12 %	30	8,0	+14 %
Hart- en vaatziekten	303	76,4	+15 %	137	36,6	+15 %
<i>Ischemische hartziekten</i>	151	38,1	+27 %	37	9,9	-3 %
<i>Andere hartziekten</i>	61	15,4	+8 %	28	7,5	+6 %
<i>Cerebrovasculaire aandoeningen</i>	49	12,4	+2 %	41	11,0	+26 %
Aandoeningen van de luchtwegen	126	31,8	+27 %	71	19,0	+26 %
<i>Pneumonie</i>	24	6,1	+25 %	13	-	-
<i>Chronische aandoeningen van de luchtwegen</i>	81	20,4	+37 %	37	9,9	+14 %
Aandoeningen van het spijsverteringsstelsel	88	22,2	+8 %	32	8,5	-23 %
<i>Chronische leveraandoeningen</i>	51	12,9	+14 %	10	-	-
Onvolledig omschreven symptomen en ziektebeelden	74	18,7	+22 %	28	7,5	+2 %
<i>Onbekende of niet nader bepaalde oorzaken</i>	39	9,8	+33 %	16	-	-
Uitwendige doodsoorzaken	232	58,5	+21 %	102	27,2	+24 %
<i>Verkeersongevallen</i>	20	5,0	-9 %	10	-	-
<i>Accidentele vergiftiging</i>	30	7,6	+129 %	< 5	-	-
<i>Zelfmoord²</i>	70	17,7	+12 %	34	9,1	+22 %
<i>Gebeurtenis waarvan niet duidelijk is of deze accidenteel of opzettelijk is ontstaan</i>	55	13,9	+28 %	22	5,9	+30 %

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden, FOD Economie - Statistics Belgium

Noten: [1] Verschil in mortaliteit = $(\text{Gestandaardiseerde mortaliteitsratio} - 1) \times 100$

[2] Het aantal sterfgevallen door zelfmoord wordt onderschat: een aantal zelfdodingen wordt geregistreerd als gebeurtenis waarvan niet duidelijk is of deze al dan niet opzettelijk is.

• Enkel de doodsoorzaken die meer dan 20 overlijdens tellen voor een van beide geslachten, zijn opgenomen in deze tabel. Indien er minder dan 20 gevallen zijn, worden het bruto sterftcijfer en het mortaliteitsverschil in vergelijking met het Gewest niet weergegeven en wordt de cel blanco gelaten.

• De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

Kankers: incidentie en screeningsprogramma's

Longkanker, colorectale kanker, borstkanker (bij vrouwen) en prostaat­kanker (bij mannen) zijn de vaakst voorkomende kankers in het Brussels Gewest.

Voor de periode 2009-2012 ligt de gestandaardiseerde **incidentie** van kanker van longen en bronchiën bij de mannen in Stad Brussel hoger dan in het Gewest **10-7**. Een deel van deze vormen van kanker is het gevolg van het gebruik van tabak. Anderzijds is de incidentie van prostaat­kanker bij de mannen en borstkanker bij de vrouwen lager in de gemeente dan in het Gewest. De incidentie van de andere belangrijkste vormen van kanker is niet significant verschillend in vergelijking met het Gewest.

Internationaal wordt aanbevolen om een systematische **screening** te organiseren voor darmkanker en, bij vrouwen, borstkanker en baarmoederhalskanker.

In Stad Brussel is de totale dekking van de borstkankerscreening lager dan in het Gewest. Daarentegen ligt het aandeel vrouwen dat een mammografie kreeg in het kader van het georganiseerde en gratis programma ('mammothest' genoemd) in de buurt van dit aandeel voor het Gewest **10-8**²⁴. Zowel in de gemeente als in het Gewest blijft de totale dekking lager dan de Europese aanbeveling van een deelname van 70 % van de doelgroep.

Wat de screening voor baarmoederhalskanker betreft, ligt het percentage vrouwen tussen 25 en 64 jaar dat een uitstrijkje heeft laten nemen in de periode 2010-2012 in Stad Brussel (50 %) iets lager dan voor het Brussels Gewest (53 %)²⁵.

10-7

Bruto incidentiecijfers van longkanker, colorectale kanker, prostaat­kanker en borstkanker, Stad Brussel en verschil in vergelijking met het Brussels Gewest na standaardisatie voor leeftijd, 2009-2012

	Aantal kankers	Bruto incidentiecijfer (/100.000)	Verskil in incidentie in vergelijking met het Gewest ¹
Mannen			
Prostaat	272	84,2	-13 %
Longen-bronchiën	246	76,2	+15 %
Colorectaal	172	53,2	-3 %
Vrouwen			
Borst	430	135,3	-10 %
Colorectaal	136	42,8	-11 %
Longen-bronchiën	98	30,8	-8 %

Bronnen: Stichting Kankerregister en FOD Economie - Statistics Belgium

Noten: [1] Verschil in incidentie = (Gestandaardiseerde incidentieratio - 1) x 100

• De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

10-8

Dekkingsgraad van het georganiseerde borstkankerscreeningsprogramma en totale dekking van borst­onderzoeken bij vrouwen van 50 tot 69 jaar, 2011-2012

	Stad Brussel	Brussels Gewest
Mammothest	9,5 %	9,9 %
Mammografie en/of mammothest	48,5 %	52,9 %

Bronnen: InterMutualistisch Agentschap, Brumammo, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

24 Voor meer informatie over dit thema, zie Yannart et al (2015) *Vierde evaluatierapport van het georganiseerde screeningsprogramma voor borstkanker in het Brussels Gewest (2009-2013)*, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad.

25 InterMutualistisch Agentschap, Atlas. www.aim-ima.be

WOORDENLIJST

Activiteitsgraad: percentage van de [beroepsbevolking](#) in de bevolking op beroepsleeftijd (15-64 jaar).

Arme sikkel: zone van het Brussels Gewest waar al meerdere decennia een concentratie van de op economisch vlak meest kansarme bevolkingsgroepen woont. Deze bestaat uit de wijken in het noorden en het westen van de [eerste kroon](#). Deze wijken behoren tot de armste wijken van het Gewest, ze vormen een sikkel rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot de lage gedeelten van Vorst.

Armoederisicogrens: in navolging van de andere landen van de Europese Unie gebruikt België een relatieve armoededrempel om het aandeel van de bevolking te meten dat een armoederisico vertoont. Deze drempel werd vastgelegd op 60 % van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen van het huishouden. Op basis van de enquête EU-SILC 2014 (inkomens 2013) wordt deze drempel in België vastgelegd op 1 085 euro per maand voor een alleenstaande persoon, 1 736 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 2 279 euro per maand voor een koppel met twee kinderen. Personen met een equivalent inkomen onder deze drempel worden beschouwd als risico lopend op armoede.

Beroepsbevolking: de beroepsbevolking van een grondgebied verwijst naar de inwoners van dit grondgebied die daadwerkelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, ongeacht of ze werken (tewerkgestelde bevolking op beroepsleeftijd) of werkloos zijn ([niet-werkende werkzoekenden](#)).

Binnenlandse werkgelegenheid: de binnenlandse werkgelegenheid stemt overeen met de banen van personen die op een grondgebied werken, ongeacht de woonplaats van de werknemers.

Btw-plichtige ondernemingen: de statistieken van btw-plichtige ondernemingen worden opgesteld door Statistics Belgium van de FOD Economie. Ze tellen enkel de maatschappelijke zetels van ondernemingen. Wat betekent dat deze statistieken geen rekening houden met de verschillende exploitatiezetels die een onderneming kan hebben, verdeeld over een of meerdere gemeenten en deze als een enkele onderneming beschouwen, gevestigd in de gemeente waar de maatschappelijke zetel zich bevindt.

De [stopzettingsgraad](#) van btw-plichtige ondernemingen wordt berekend door het aantal stopzettingen van btw-plichtige ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve ondernemingen van dat jaar. Het aantal stopzettingen van btw-plichtige ondernemingen is gelijk aan het aantal die niet meer aanwezig zijn in de btw-registers op 31 december van een gegeven jaar maar wel voorkomend in de registers op 31 december van het jaar ervoor. Deze statistiek houdt geen rekening met de migraties van ondernemingen. Een onderneming die een gemeente verlaat om zich ergens anders te vestigen, zonder zijn statuut te veranderen in het register van btw-plichtige ondernemingen, zal niet in het aantal stopzettingen worden meegeteld.

De [oprichtingsgraad](#) van btw-plichtige ondernemingen wordt berekend door het aantal oprichtingen van btw-plichtige ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve ondernemingen van dat jaar. Het aantal oprichtingen van btw-plichtige ondernemingen is gelijk aan het aantal ondernemingen aanwezig in de btw-registers op 31 december van een gegeven jaar en niet voorkomend in de registers op 31 december van het jaar ervoor. Deze statistiek houdt geen rekening met de migraties van ondernemingen. Een reeds geregistreerde onderneming die zich op het grondgebied van een gemeente vestigt, wordt niet als een oprichting beschouwd. De statistieken 2014 voor het aantal btw-plichtige ondernemingen waren bijgevolg uitzonderlijk hoog, vergeleken met de jaren voordien. Dat is te verklaren door een verandering in de wetgeving die sinds januari 2014 de prestaties van advocaten onderwerpt aan de btw. In de eerste maanden van 2014 hebben zij dan ook stappen moeten ondernemen om hun btw-inschrijving in orde te brengen. Deze inschrijvingen om zich aan te passen aan de nieuwe regels zijn geen echte oprichtingen van ondernemingen, omdat deze ondernemingen in de meeste gevallen reeds actief waren.

De [faillissementsgraad](#) van ondernemingen wordt berekend door het aantal faillissementen van ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve btw-plichtige ondernemingen van dat jaar. Het aantal faillissementen van ondernemingen is gebaseerd op de aangiften van de handelsrechtbanken, aangevuld door informatie uit het ondernemingsregister van Statistics Belgium. We stellen vast dat er bijzonder veel waren in 2013 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, omdat de handelsrechtbanken van Brussel voor koophandel in de loop van dit jaar een

“massale” schoonmaakoperatie hebben doorgevoerd voor de ondernemingen met een economische gezondheid die als dubieus werd beschouwd.

Circulaire migratie: duidt de beweging aan van personen die hun levensruimte delen tussen twee landen, wat vaak de mogelijkheid biedt om contact te houden met de familie die in het land van herkomst is gebleven en simultaan een baan in het buitenland te behouden.

Conventionele woningen: de conventionele woningen worden gedefinieerd als een geheel van aparte (omringd door muren en daken) en onafhankelijke potentiële verblijven (met een ingang direct naar de straat, een trap of de gang) die vanuit architecturaal standpunt opgetrokken zijn met permanente bewoning als doel.

Economische afhankelijkheidscoëfficiënt: de economische afhankelijkheidscoëfficiënt wordt verkregen door de bevolking in de meest afhankelijke leeftijdsschijven (namelijk de personen jonger dan 18 en de 65-plussers) te delen door de bevolking die het meest in aanmerking komt om een professionele activiteit uit te oefenen (18-64 jarigen).

Eerste kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon wijken aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De eerste kroon van het Brussels Gewest verwijst naar de wijken tussen de lanen van kleine ring en de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchilllaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze eerste kroon was volledig verstedelijkt rond 1930.

Equivalent leefloon: het equivalent leefloon is een financiële hulp die het OCMW in het kader van het recht op maatschappelijke hulp toekent aan personen die niet in aanmerking komen voor het recht op leefloon omdat ze niet voldoen aan de eisen in termen van nationaliteit, leeftijd of inkomen, maar die wel in een gelijkaardige noodbehoevende situatie verkeren. Het gaat hoofdzakelijk om kandidaat-vluchtelingen en vreemdelingen met verblijfsrecht, die niet zijn ingeschreven in het rijksregister. De bedragen zijn identiek aan deze van het leefloon.

Voor meer informatie: www.ocmw-info-cpas.be

Fiscale statistieken: deze statistieken bevatten informatie over inkomens op basis van de aangiften in de personenbelastingen van personen die hun hoofdverblijfplaats in België hebben. Om deze te kunnen interpreteren moet men rekening houden met een aantal zaken. De gegevens hebben enkel betrekking op de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting. Sommige soorten inkomens zijn niet belastbaar en worden

dus niet mee opgenomen in de fiscale statistieken. Dit betekent dat sommige sociale transfers (leefloon, equivalent leefloon en kinderbijslag in het bijzonder) vrijgesteld zijn van belastingen en dus niet mee opgenomen worden in het belastbaar inkomen. Ook zijn er enkele personen met een hoog inkomen dat niet belastbaar is via het nationaal systeem, zoals de buitenlandse diplomaten of internationale ambtenaren. De personen met deze verschillende soorten niet belastbare inkomens kunnen worden opgenomen in de aangiften waarvan het belastbaar inkomen nul is (en dus niet worden vermeld in de meeste fiscale statistieken) of in de lage inkomensklassen. Daarenboven onderschatten fiscale statistieken de inkomens uit kapitaal (roerende goederen en vastgoed) zwaar.

Foeto-infantiele sterfte: aantal sterfgevallen voor of tijdens de bevalling (vanaf het moment waarop de baby minstens 500 g weegt of na een zwangerschapsduur van minstens 22 weken) en de sterfte van levendgeboren kinderen voor de eerste verjaardag (0 tot verstreken 364 dagen) per 1 000 geboorten (levendgeboorten en doodgeboorten).

Geboortecijfer: het geboortecijfer is de verhouding tussen het jaarlijks aantal geboorten en de totale bevolking.

Gemiddeld inkomen per gewijzigde verbruikseenheid (GVE): deze indicator kan de gemiddelde levensstandaard binnen een bevolking benaderen, door rekening te houden met de structuur van de bevolking volgens de leeftijd en de samenstelling van de huishoudens. Om het gemiddeld inkomen per GVE van een gemeente te berekenen, wordt het fiscale inkomen (hier na belastingen) van de inwoners van de gemeente dus gedeeld door het aantal GVE van de gemeente (de berekeningswijze houdt geen rekening met aangiften van een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul). Om het aantal GVE van de gemeente te berekenen, gebruiken we een equivalentieschaal die wordt toegepast om het aantal personen in een huishouden om te zetten in “equivalent volwassene”: aan de eerste volwassene wordt een coëfficiënt 1 toegekend, aan alle andere personen ouder dan veertien jaar 0,5 en aan kinderen van veertien jaar en jonger 0,3. De bevolking werd hier dus omgezet in GVE om rekening te houden met de structuur van de huishoudens omdat deze een invloed heeft op de structuur van de uitgaven. Om vergelijkingen mogelijk te maken, moet elke persoon die deel uitmaakt van een collectief huishouden in de berekening worden beschouwd als gezinshoofd van een private huishouden.

Geslachtsverhouding: het gaat om de verhouding tussen het de aantal mannen en het aantal vrouwen. Via deze graad kan men de verdeling van de bevolking naar geslacht analyseren.

Gestandaardiseerde incidentieratio: totaal aantal gevallen van een bepaalde ziekte in de gemeente gedeeld door het totaal aantal “verwachte” gevallen in de gemeente

(verkregen door het incidentiepercentage per leeftijdsschijf van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Gestandaardiseerd sterftecijfer: totaal aantal sterfgevallen in de gemeente gedeeld door het totaal aantal “verwachte” sterfgevallen in de gemeente (verkregen door het sterftecijfer per leeftijdsschijf van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Gini-coëfficiënt: is een indicator van inkomensongelijkheid. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. De coëfficiënt is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid waarin iedereen hetzelfde inkomen zou hebben. De coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid (één iemand heeft het volledige inkomen en de rest heeft geen inkomen). De coëfficiënt wordt hier berekend op basis van de [fiscale statistieken](#), de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul, worden niet mee in rekening gebracht.

Graad van financiële autonomie: aandeel van het eigen vermogen van de gemeente (met uitzondering van de voorzieningen voor risico's en lasten) in procent van het totale passief.

Groen en blauw netwerk: een programma in het Brussels Gewest met als doelstelling groene ruimten creëren, ze aaneenschakelen door middel van met groen omzoomde straten en rivieren doen herleven in het belang van de inwoners en binnen een bredere ecologische visie. Het werd opgestart in 1996 en werd in 1999 mee opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP).

Infantiele sterfte: aantal sterfgevallen van levendgeboren kinderen voor de eerste verjaardag (0+ tot verstreken 364 dagen) per 1 000 levendgeborenen.

Laag geboortegewicht in functie van de zwangerschapsduur: het geboortegewicht hangt nauw samen met de zwangerschapsduur. Bepaalde factoren kunnen bij identieke zwangerschapsduur tot een lager geboortegewicht leiden: roken, alcohol, aandoeningen van de placenta, enz. Foetusen met een laag gewicht in vergelijking met het gemiddelde van de foetusen die na een identieke zwangerschapsduur geboren worden, hebben vaak perinatale gezondheidsproblemen en een hoger mortaliteitsrisico. Het lage geboortegewicht voor de duur van de zwangerschap komt overeen met de totale levendgeborenen met een gewicht lager dan het percentiel 10 van de geboorten voor dezelfde zwangerschapsduur (zwangerschapsduur van 24 tot en met 41 weken), tijdens de geanalyseerde periode (hier 2009-2013).

Voor meer informatie: www.observatbru.be

Leefloon: het leefloon (tot 2002 bestaansminimum genoemd) is een specifieke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. Het gaat om een minimuminkomen dat het OCMW toekent aan personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en niet in staat zijn om deze via andere middelen te verwerven (residuaire recht). De rechthebbende moet ook voldoen aan andere toekenningsvoorwaarden, in termen van werkbereidheid, nationaliteit, woonplaats en leeftijd.

Voor meer informatie: www.ocmw-info-cpas.be

Levensverwachting: de hier bestudeerde levensverwachting betreft de levensverwachting bij de geboorte, die aangeeft hoe oud iemand gemiddeld zou worden indien hij of zij vanaf de geboorte en doorheen zijn of haar leven op elke leeftijd dezelfde overlijdenskansen zou accumuleren als deze die opgetekend werden in de verschillende leeftijdscategorieën van de bestudeerde populatie gedurende een bepaald periode. De levensverwachting is in die zin geen voorspelling maar karakteriseert alleen op een synthetische manier de vastgestelde leeftijdsspecifieke sterftecijfers van de bestudeerde periode.

Liquiditeitsratio: aandeel van de schulden op een jaar of meer en van de financiële rekeningen in procent van de schulden op een jaar of meer van de gemeente.

Lokale vestigingseenheden: exploitatiezetels van de ondernemingen in de gemeente waar ze werkelijk gevestigd zijn, op voorwaarde dat ze ten minste één werknemer aangegeven hebben bij de RSZ.

Niet-werkende werkzoekende (NWWZ): personen zonder betaalde arbeid ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke tewerkstellingsdienst (Actiris in het Brussels Gewest).

Officiële bevolking: alle personen die wettelijk ingeschreven zijn bij hun gemeentelijke administratie, met uitzondering van de asielzoekers.

Perinatale sterfte: aantal sterfgevallen voor of tijdens de bevalling (vanaf het moment waarop de baby minstens 500 g weegt of na een zwangerschapsduur van minstens 22 weken) en de sterfte van levendgeboren kinderen in de eerste week (0 tot verstreken 6 dagen) per 1 000 geboorten (levendgeboorten en doodgeboorten).

Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVV): om de financiële toegang van personen met een laag inkomen tot de gezondheidszorg te verbeteren, krijgen verschillende categorieën personen (alook hun personen ten laste) een verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en dus een daling van het remgeld. Sinds januari 2014 zijn er drie voorwaarden die elk

recht kunnen geven op de verhoogde tegemoetkoming: (1) recht hebben op bepaalde uitkeringen ([leefloon](#), [equivalent leefloon](#), IGO, tegemoetkoming voor personen met een handicap, verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap); (2) het statuut van wees of niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV); (3) een laag inkomen. Voor de eerste twee categorieën wordt het recht op de verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend voor de gerechtigde en zijn personen ten laste. Personen met een laag inkomen, die niet automatisch recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming, kunnen een aanvraag indienen en het recht wordt al dan niet toegekend op basis van een onderzoek van de inkomens van het huishouden.

Senioriteitscoëfficiënt: de senioriteitscoëfficiënt geeft het relatieve aandeel aan van de oudste personen (80 jaar en meer) binnen de groep senioren (65 jaar en meer). Deze coëfficiënt meet de vergrijzing van de senioren.

Statistische formulieren voor geboorten en overlijden: de geboorte- en sterftestatistieken kunnen aan de hand van twee bronnen worden opgesteld: het rijksregister ([officiële bevolking](#)) en de statistische formulieren voor geboorten en overlijden. Deze laatste bron omvat alle geboorten en overlijdens, ook deze bij de personen die niet ingeschreven zijn in het rijksregister, maar die in de gemeente wonen. Het aantal geboorten en overlijdens dat via de formulieren wordt geteld, is meestal hoger dan het aantal geboorten en overlijdens via het rijksregister.

Voor meer informatie: www.observatbru.be

Statistische sectoren: de statistische sectoren vertegenwoordigen de kleinste administratieve eenheid en is het resultaat van de onderverdeling van het grondgebied door de Algemene Directie Statistiek, op basis van structurele kenmerken die worden geïdentificeerd via volkstellingen (de laatste belangrijke aanpassingen dateren van 2001).

Statistisch significant verschil: een verschil tussen twee cijfers wordt statistisch significant genoemd, wanneer de kans heel groot is dat dit verschil overeenstemt met een reëel verschil en het risico dat het verschil het resultaat is van toeval, heel klein is.

Totaal vruchtbaarheidscijfer: aantal kinderen dat een vrouw in het reproductieve leeftijdsinterval zou krijgen indien ze hetzelfde vruchtbaarheidscijfer zou blijven vertonen op elke leeftijd. Het wordt berekend door de [vruchtbaarheidscijfers](#) per leeftijd op te tellen.

Tweede kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon wijken aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De tweede kroon van het Brussels Gewest omvat de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, gevormd door

de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze tweede kroon werd verstedelijkt na de [eerste kroon](#) en bereikte de grenzen van het Brussels Gewest rond 1960.

Verouderingscoëfficiënt: de verouderingscoëfficiënt is de verhouding tussen het bevolkingsaandeel van senioren (65 jaar en meer) in vergelijking met het bevolkingsaandeel van de jongsten (jonger dan 18 jaar). Deze meet de vergrijzing van de bevolking.

Vruchtbaarheidscijfer: de verhouding van het aantal levendgeboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd. De verstreken leeftijd, m.a.w. de leeftijd bij de laatste verjaardag, wordt in aanmerking genomen.

Werkgelegenheidsgraad: percentage van de [werkende bevolking](#) (werkend) in de bevolking op beroepsleeftijd (15-64 jaar).

Werkloosheidsgraad: percentage van de werkloze bevolking ([niet-werkende werkzoekenden](#)) in de [beroepsbevolking](#).

Wijken: de wijken van het Brussels Gewest die in deze publicatie worden gebruikt, zijn deze van de Wijkmonitoring. Een wijk is een som van [statistische sectoren](#), aan elkaar grenzend, gegroepeerd in functie van hun sociodemografische en fysieke kenmerken.

Voor meer informatie: www.wijkmonitoring.brussels

LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

Actiris	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling	NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden
BGHGT	Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
BGHM	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij	OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse	OKAN	Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers
Brumammo	Brussels Coördinatie Centrum voor Borstkankeropsporing	ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
btw	Belasting over de toegevoegde waarde	POD	Programmatorische Federale Overheidsdienst
EU	Europese Unie	RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
FOD	Federale Overheidsdienst	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
GBP	Gewestelijk bestemmingsplan	RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
GEN	Gewestelijk Expresnet	RVV	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming voor de verzekering voor geneeskundige verzorging
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	UZ	Universitair Ziekenhuis
GOB	Gewestelijke Overheidsdienst Brussel	VUB	Vrije Universiteit Brussel
HORECA	Activiteitstak die alle hotels en eet- en drinkgelegenheden (restaurants en cafés) omvat.	WSE	Steunpunt Werk en Sociale Economie
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen		
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid		
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie		
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling		
NGO	Niet-gouvernementele organisaties		

VOOR WIE MEER WIL WETEN

MEER INDICATOREN

Wijkmonitoring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
www.wijkmonitoring.brussels

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse:
www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad:
www.observatbru.be

NASLAGWERKEN

Corijn, E. & van de Ven, J., 2013, *The Brussels Reader. A small world city to become the capital of Europe*. Bruxelles, VUBPRESS.

Dessouroux, C., 2008, *Espaces partagés, espaces disputés. Bruxelles, une capitale et ses habitants*. Bruxelles, Université libre de Bruxelles (CIRHIBRU) & Ministère de la Région de Bruxelles-Capitale.

Jaumain, S. (Dir.), 2009, *La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire & Patrimoine des communes de Belgique*. Bruxelles, Racine.

Vandermotten, C., 2014, *Bruxelles, une lecture de la ville. De l'Europe des marchands à la capitale de l'Europe*. Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles.

Van Hamme, G. (Dir.), Grippa, T., Marissal, P., May, X., Wertz, I. & Loopmans, M. (2015). *Dynamiek van buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten*. ULB – IGEAT. KULeuven – Department of Earth and Environmental Sciences. POD Maatschappelijke Integratie, Brussel. http://forms.mi-is.be/Atlas_NDL.pdf

Zoom op de gemeenten: Stad Brussel

De publicatie “Zoom op de gemeenten” van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad verzamelt en analyseert demografische, socio-economische, welzijns- en gezondheidsindicatoren van de bevolking voor elk van de 19 Brusselse gemeenten. Deze publicatie dient als beleidsondersteunend instrument en geeft voor het werkveld inzage in de kenmerken van de bevolking waarmee en het territorium waarop ze werken.

www.bisa.brussels
www.observatbru.be

Dit document is ook beschikbaar in het Frans.
Ce document est également disponible en français.